Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетараш, вIашагIкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 2 ИЮНЬ, 1984 ШУ. ● № 66 (6944). Мах, 3 кап.

ХЬЕХАМЧА

Малгобекски буруьтохара балхий управлене бурвой начальник коммунист Гилиев Зяуддина Iальда шоай коллективе болх дика вIашагIехьбаккха хоаш вола саг сана вайна ца Iеш, кагирхой воккха доттагIчен хьехамчеr санна а белгалвьаьнна. ХIаьта юкхьанца цун новкъосталца шоай къахьегама гIа баха болабенна иттаж боли кагий нах хIаьна, шоай балха тIа дикка шаар а баина, толаме къахьегаш ба цар коллективе меттел къычахьа а. ХIаьта шоай хьехамчо чIоагIа сий деш йолча коллективана карагIдувл балха тIа йоккхий котало яш яха: дайн хенах хьалха кхоачашдо буруьтохара планаш социалистически декхараш. Иштта дуккхача шерашка беркате, хьаькала къахьегаш хьоагIа ца дукха ха йоаддеж НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиумо дукхьашки «Нохч-ГIалгIай АССР болх беча кагирхой заслуженни хьехамча» яха цIи дула чIоагIдаьчул тIехьагIа эттера хьалхи ю синарешта къгье вар.

ХIаьта толашагIбаранта юкъера а эттера дикагIберан белгалбоахаш хиича хьоаха да беш бита йиш яц Социалистически Къахьегама Турпалаш В. И. Ленина цIерагIча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода воккхагIвола оператор Ведерников Николай Иванович, СМУ-2 гIишлошъеча бригада хулгалхо Хаджиев Шамсуди, Советски Союза Турпал Грознески мехкдаьтта института декан Абрамов Шатиэль Семенович, НГIАССР Лакхехьарча Совета депутат, назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода слесарь Котиев Махьмада Аьхьмад, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грознески химзавода слесарий бригада хулгалхо Мамаев Мовлди Абдулхакимович, дукха кхыбараш.

„Царех ала а доагIаш болхлой педагогаш ед. Цун маIан санах латт аьлча, из латт тахаккарча ер тайпарча хьехамчаша къоначарна кIоарга технически знанеш йоахка практически опыта дIаладарах кхоачашбеш дар ца хилара. БоккхагIбарей сийлахьа революционни, тIема, къахьегама традици чIоагIа лоархIаш, даим уж йIаьхий ер, коммунизма идеалашта тешане бола шоай Даьхен патриоташ - интернационалисташ хьалхкебалга шоай дика дергдоаца декхар лархIаш ба уж. Ма дарра аьлча, кхоана шоашта ногаметта дIоттаргдоли новкъа кийчдара тахана а е йоагIа йоакхо еш ба уж.

Иштта, шоай зоIанагIа хьехамчий гIулакх шоашта дIатIа а яйца, хIана республика халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка къахьегаш за массеха эзар кадрош болхло. Цар къоначарна хьехам луш, гIо-новкъостал деш балха хаддаша ноштам толаш я партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш. Дукхача вай заводашка, фабрикашка, колхозашкен совхозашкен вIашагIъехкай хьехамчий советаш, цар балха опыт хьаIовелга а йоарзаелга а, къоначарна кхетами хьехаш балара говзал лакхъелга, шоай мугIараш тIа-тIа шердалга Iалашду цар.

Дика хет хIанз из декхар кхоачашдеш къаьст-къаьста кадрош болхлой хиина ца Iеш бIарча къахьегама коллективаш а хилар. Цу хьакъехьа дукха дика хIамаш дувца йиш я СССР 50 шу дизара цIерагIча Грознески химически, «Красный молот», «Электроинструмент» заводий коллективех лаьца. Цар маьлера шефски новкъостал лоттаду №№ 1, 3, 14 йолча профессионально - технически училищашка.

Иштта къаьст-къаьстача наха а коллективашка „а шефски болх беш хиларо кагийча наьха шоашта тIадиллача гIулакхахара бехктокхам айбеш, шоай дисциплина чIоагIъеш, халкъа рузкъан кхоа беш уж хургбола хьалаш хьаду. Ма дарра аьлча, шоашка даим бIаргложаш, хIара денна ахар сана гIулакх лоаттадеш, балха тIа сана вахаре а нийслу чоалхане деаш къестаде гIо деш болча шоай хьехамчашта тара хила гIерт кагий нах шехкарийн.

Бакъда, массанахьа иштта ду деша хац бу аьлалга яц. Вай цхьайолча предприятешка хIанз а де доагIар даьдац хьехамчий болх цхьан кога тIа баккхара, из болх беш бе могаргдолаш баран хьакъоастабаре, уж совет ял вIашагIтохара. ХIаьта цхьацанахьа совет яьй, аьнна, къахьата тIа дIа а яздаь, гIулакх цу тIа сацийтад. Из ала йиш я Грознески УВР Назсарерча Серноводски ПМК, № 4 йолча хлебозавода, цхьацайолча кхина предприятейн организацеш коллективех. Цу дакъе шоаш деш довчуна цIакха а цIаькха а хьедиш хила еза партийни, профсоюзни организацеш.

Цунца цхьана цар дешалийта йиш яц ... дукхача шерашка болх барах моллагIча сага вай хинара хьехамча хила карагIдаргдоацалга. Практически хьакъевхад балла, вахара опыт йоахка халарга хьакка, политически а нравственно а дегIавеза, педагогикан психологеш лардаш йоахаш волчоа мара из гIулакх толаме дIадахьа карагI ца далга.

Къаьнетта йоакхо а йоагIа хьехамчаш морально а материально а белгалбахара, бакъадо хургда цар говзал лакхъяр, опыт дIа-яха заийтар духьа семинараш, слеташ, уж хоестабеш, безбеш йола сайреш чакхьаьхача, наха хургдолча моттигашка цар сурташ, списк хьалтехча. Цу хьакъехьа Старопромысловски районе сана царца кест-кеста безане мероприятеш чакхйоахалга хьычахьа а вIашагIтехьдоахаш хула гIулакх хоалуш тоалургда.

Вокхъонца вола хьехамча кхоачашбеш ... Iерриг къонача сага балха тIа эша гIо-новкъостал даре, кхетам баларах из иштта терналдеш хургба из дIахо лакхвала, даша дага ва е вац, цун вахара гIулакхаш миштта лел.

Кхоана вахара цIел бе а елаа вайна ногаметта дIоттаргдола новкъал хьалккедара гIулакхаш лоархIамегIа цхьаккха хIана дац. Цудухьа даим сий де, хам бе, нел эша хьалаш хилийта деза вай из декхар кхоачашдеш болча нахъ. Из да вайгара партен правительствах дIадехар, кхоачаш уйли нел ечун даим дагалатта деза.

ХIАРА ДЕННА ОВСАРЕ КЪАХЬЕГА!

Мехка Кхачен програма кхоачашъеча шоай на хулла доникагIа дакъа юкъедахьа гIерташ хьинар айденна къахьегаш ба цхьайтталагIча пятилетка хьалха дIадахача шерашка сана укх шера а Надтеречни района «Новогорский» совхоза ферма болхлой. ХIаьта доккхий толамаш а деах.

Иштта, кхаьарча шера биъ беттел тIехь цаI дийнахьеи нечахьалкхента 202 тонн шура ехкай цар, ах шера планагIа йоаха йоагIар 250 тонн йолаш. ХIанз хIара дийнахьа 2700 килограмм цхьоалагIча сортагIа йола шура дIайоаьийт ферма болхлоша маслозаводе. Юкъера лаьрхIача хIара кхоабеча Iаттагера дийнахьа буси 10,6 килограмм шура йоакх. Из дIадикача шера цу юкъа йоаккхаш хинначунца нийсйича алх процент дукхагIа а я.

Ма толам боаккхача къаьстта белгалбаьнаб доярки Висаитова Тамара, Ильясова Кемса, Джабраилова гIар мана Мовлаити йоI Лидан, кхыбараш. Царех хIаране укх шера хIара шоаш беттача Iаттагара килограмм совгIа 400—350 килограмм шура лыккхай.

С. СУРХОЕВ.

СУРТА ТIА: «Новогорский» совхоза социалистически яхье хьалхалатта доярки (аьрдехьара аьттехьа) [redacted] Тамара, Джабраилова Мовлит.

С.-А. АСХАБОВА сурт.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

КЕРТТЕРДАР—ДIАДИЙНАЧОА ЛЕРТТIА ГIУЛАКХ ДАР

РЕПОРТАЖ

Централни усадьба кое дIачувоаллача эттаре хьалхагIа бIарг тIастташ хьалтехад тIехьехамаш: «Кхоачашъергья КПСС XXVI съезда решенеш!», «Парте Централни Комитета декабрьски (1983 ш.) Пленума социамаш — вахаре!» ДIахо, бIарг хьесташ йолча декоративни гаьнашта юкъе, паргIатача майдана хьалха хьалъоттадаьд Сийлен улг, коллективе социалистически декхараш тIаладаь доахка щит.

«Тха хьалхалаттараш» яхача дешашта кIал Сийлен улга тIа доахк из цIа лелаеча болхлой сурташ. Царех ва цIи хеза механизатор, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома бюро член, Октябрьски Революцеи, Знак Почета яхачен, «Къахьегама Цlеча Байракхен ордений кавалер Кодзоев Бахьауддин. Дукхача шерашка совхоза хьайбай боахаме къахьегаш йола, иштта орденией кавалер коммунист Даурбекова Зина, Ленинен Къахьегама Цlеча Байракхен ордений кавалер цIи хеза вола ялаташ кхеду говзанч Гелисханов Юсуп. совхоза бригадашта юкъе социалистически яхье хьалха латтача коллективе бригадир Евкуров Лахан, иштта кхыбараш —верригаш а цIийтта саг.

Совхозе донихал в деш йоах цар цIераш.

Централни усадьберча балхахи нахахи дувца шортта хургдар, бакъда, тха хIанзара маршрут пхелагIча бригаде свеклаш йолчахьа я. Цулухьа «хержай» саха из моттиг.

— ТIеххьара дIайийна свеклаш я. — хьаькхоа наькъа аьрда оагIарахьа улла Iаьрна кха совхоза керттерча агронома Даауров Башира. — ХIанз хьалтIайоалаш мара латтац уж.

Цига химически оасар деш боахк механизатораш Аушев Iаддал - МуталIиб, Даауров Виси, Баркинхоев Мухарбек. Балхага хьовкш ва отделене управляющи Гелисханов Хьамзат.

ТIехьагIа, бригаде дIакхаьчача, дукхханахьа цхьарагIаьнхай свеклай лордаш, уж сево йохаьй аьнна аз хьаттача, аьлар агрономо, «сагалий болх ба из. Уж доаде деш дар вай хийача химически оасар. Хьалдехьа а садоахка хIамаш чIоагIъьалалехьа бу оаза царна духхалара болх».

ХIаьта хIанз, дIадолхаш, шой комментареш тел цо кхашта, цига деча балхашта. Наьтъа аьттехьа улл баьцнара кха, гонга кхоачча лакхденна гурахьа дIадийна кIа а долаш. Дика тIадаьнна а...

— ПхелагIча бригада кхада из — йоах Башира. Совхозе дIадайна кхо эзар гектар гаргга ха бола ялат да, цу даьнъе 1900 гектар кIа, вож — мукх. ХIара гектаро тIара 22 центнер хьувйтьам чуэца декхар тIаийцад оаха — планаш йиь центнер дукхагIа кIен кхо центнер дукхагIа мукха. Доал дика даад массанахьа а. ДIахо химически оасаре цхьацанахьа минеральни подкормкен эшаргья. Тlаккха чуэца кийчдала мара дезац.

ЦIаьхха аьттехьа хьакъаст тха нийъ аргIе бодача бокхачох. Цитга, шн наьиъ къасттача, оттадаьча цIеча фанера улга тIа кIайча басарца яздаьд:

«Кодзоев Бахьауддина звено, 201 гектар. ДIайийна хьамиIаш - гибрид 6625. ПланагIа доагIа ялат 28 центнер, звенос тIаийца социалистически декхар —100 центнер.»

Укхаза гуча да деррига а хьадаьр а де лерхIар а. Цудухьа агрономо телац шой комментареш, волччахьа вагIа, рагъа волац наггахьа машина норах ара а хьожаш.

Кха бIарг тIасоцаш да.

ПхедагIча бригада стане коа свеклашта оасар ду культиватор тоаеш боахк бригадир Арчаков Султан-Гири, «Сельхозтехника» Назрановски объединене боахао Даурбеков Юнуси механизатор Келигов Абон. «Универсал». — йоах бригадира Юнусах. слесарь, сварщик, наладчик, шофер — хьова веззар ва-кхI ХIаьта повкъост миштаа дувца а деза. Тхо долча командировке ва яр укх бIаьсти...

Бригада стана уллув да свеклай кхаш. 190 гектара я укхаза из культура — ерригача совхозе дIайийначох кхоалагIа дакъа совгIа. Балха хьабаькка гектарникаш боахк шо-шоай доакъош тIа. Кхо йоI йоал Горбакова Хьавбикара дезала дIайийна гектар цIенъеш. Царна лоалахарча даьнъа тIа Келигова Iайна йоал шой беранца. Мар Муса механизатор ва, мукъа вац дезалца свеклаш тIа болх бе.

— Бригаде эттара дикагIа доал наь да Кантышева Хьавай кха. — йоах соца кхаб тIа лелача совхоза партнома секретара Арчаков Хасолта. Цун цIен-да Кантышев Амир а ва механизатор.

ДIахо дада Келиговгiар Людмилай, Ахьмада, Кодзоевгiар Исраила, Бахьаудина, кхыча дукхачар доаьнъош. Оасар деш, нийлха тIалаьмача моттигашка кийчдаь свеклай фу дIадуш боаш болхлой.

Цхьабакъда, кхъ - юкъе доаъноц дада болхлой тIабоацаш. Хьабаьхкабац цхьабола гектерашка. Цул совгIа, юрташка бахаш ба совхоза болхлошта нийсса боахама рузкъах найда а яцаш, къыметтел кхаьщара балкаш сиидениача хIана а цига кулг ца тохаш бола нах. Уж фу де лаьрхIа ба хьама арабаьннаб 3-ча отделене управляющи Гиреев Закре, совхоза профсоюзни комитета председатель Кусиев Хуран, кхы а цхьабола хулгалхой.

Цунах а, иштта хIанз сатотагIа долча кхьича балхех а дувц бригаде веначa совхоза директора [redacted] Абукара. Гаргтарча кхе - ахк дийнахьа цIендаь даза деза свеклай кхаш. йоах цо. Иштта совхоза партком директен бaь соцам. Кхы тIехьадовле тIехьа хургда. Гаьна яц ка бола ялат чуэца доладу ха. ХIанз цIаькха а хьажа деза цу балха кийчо иштта яьй, динза дисар фуд, техника иштай.

Тхо хьежар деллъийга салоIача хинна лаьрхIа болхлошта фу кийчдаьд. Рагъа а хилар дайначоа. ЦIена я гаьнашта юкъе доалхача бригада коа. МоллагIчун а чувале, салаIа дог доагIаргдолаш я цIе угодок. цIена я чура мебель, истола тIа дада тайп - тайпара керда газеташ, журналаш. Шашкаш, шахматаш я.

Централни усадьбе аз дIаязъьяр совхоза коллективо укх шера кхоачашде лерхIача керттерча декхарех йола цифраш. Царех цхьарраш лакхехьа хьоальй. Вокхарех аьлча, уж иштта я: пачхахьалкхента дохка лаьрхIад 70900 центнер ялат, цу даьнъе хьаькIаш — 60 эзар центнер совгIа, свеклаш — 113,5 эзар центнер, шура — 40,5 эзар центнер, дулх — 4600 центнер.

Соахнарчул гаьнна лакхагIа я уж ерригa поацеш. Ялатах аьлча, укх шера дукхьал хьаькIаш дIаяла лерхIа совхоза соахка дIадевна деррига ялат миссел хIана яц, аьнна, иштта дукхагIа да дулх, шура, свеклаш.

Вайна гуча бесса, декхараш аттачарех дац. Цхьабакъда, совхоза къахьегамхой тешаш ба шоашта уж кхоачаде могаргхиларах.

З. ДАУРБЕКОВ,
нештатни корреспондент.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро ший аргIанарча заседане хьежай шийтталагIча пятилетках 2000-ча шерага кхаччалца экономически социальни дегIаахара Керттера лостамаш кийчдара леламах долча дешага. Цу документа тIа, заседане белгал ма даххара, парте экономически стратеги хьахьокхе ше ма ярра къоастаеи. дIахорча хьнара бIарзагIа йола проблемаш белгалъе. уж къоастаяро пайданагIа дола наькъаш хьахьокха а доал дара социалистически системи совнеех бизза пайда эца йиш хулийтаргйолаш дола гIулакхаш чакхдаха кийчде а деза.

ДIахо йодача хана оттаеча вай планий теркама юкъметте латташ хила еза, белгалдаьккхар новкъоста К. У. Черненкос, материальни культурни хIамаш тIехь-тIехьа дукхагIа аргаш волча сага йоакхо елга. Цу тайпара партийни установка мехк экономически социальни дегIабара, цун оборонни низ чIоагIбара ерriга перспектива кийчъеча керттера ориентир а хинна латта еза. ДIахо халкъа хьал-торо дикалга диллача кердача лагIа тIа йоаккхаш айе, советски наькъа вахара хьалий еррига комплекс — товарехи поашта деча гIулахтехи пайда эцалга, чуIе моттиг Iалашъелга, образовани дулга, унахцIено лораелга. къахьегама хьалаш, пенсешца Iалашбелга, духовни дегIабоалабелга — тоае еза. Цунна тIаберзабаь хила база общественни производство айраш интенсификаци яраи, Iилма-технически прогресс сихъяра, халкъа боахама доакъошта модернизаци яра, управлене планироване, къахьегамхошта материальни моральни стимулировани яра система, парте деррига организаторски политически гIулакхаш эргадоахаш тоалара беш бола беррига болх.

КПСС ЦК Политбюрос новкъоста К. У. Черненкос яь выводаш йиаза хьал а лаьца. уж ларде яхказа яриоацаш лаьрхIад центрен моттигашкен партийни, советски, боахама органашта, общественни организацеша эттара хьалха цхьайтталагIа пятилетка толаме кхоачашъяраи экономика дегIабоалаеча мерда цулаш дахар духьа чIоагIа база хьаяран чакхоахача практически гIулакхашта. Моки экономически социальни дегIабоалабара перспективни план кийчъярца дувзадена доагIаш доле гIулакхаш тIадехкад КПСС ЦК Секретарната, СССР Министрий Совета, СССР Госплана, министерствий, ведомствий, Iилмай учреждений кулгалхошта.

КПСС ЦК Политбюрос соцам тIаийцаб 1941 — 1945 шерашка Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо яьккхача Котален 40 шу дизара кийчо яра хьакъехьа. Цу соцам тIа оттаяьй советски наькха къахьегамен политически хьинар айдара, Сийлахь-йоккхача Котален сийна лелаю социалистически ях дегIайоалаяра, тIемен къахьегамен ветеранийн чIоагIагIа йоакхо яра, безача наха юкъе беш бола кхетама болх эргабаьккха тоабара тIадерзадаь партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, кхыча организацеша чакхдоаха гIулакхаш доаржадарах йолча мероприятеш комплекс.

Политбюрос хьаллаьцар КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума решенеш кхоачашъярца дувзаденна кийтьань хIара шера 1 сентябре деррнгхалкъа цIей — знаней Дн деэдира порядках йола предложенеш. Бакъахьа лаьрхIад цу дийнахьа миссе метте дешара керда шу доладалара, образоване, Iилма, культура даькъе вай мехка карагIдаьнначa, общество экономически, социальни, духовни прогрессера знаней боккха лоархIам, коммунизме даха Iомала аьнна кагирхошка даьча ленински васкета боккха вахара низ хьахьоккхаш долча хIамашта пропаганда яра хеталь общественно-политически мероприятеш чакхйоахалга.

Терналдаьд, из цIей дездеча парте, тIема, къахьегама ветеранаше, халкъа образоване болхлоша, производстве хьалхалаттарашен новаторашен хьинаре лакъа лоацартхилар. Знаней Ден сийна къахьегама коллективашка поощрени елга могадьд производствах ца а хадаш толаме дешаш болча болхлошта гIулакхерча нахан, школашка, профессионально-технически училищашка, производстве боккха болх беча хьехамчашта.

КПСС ЦК Политбюрос къоабалбьаь хьалха латтача технологически процессийн хIа аьннача эргайоахача комплексийн ларда тIа машиностроительни производствена автоматизаци сихъяра СССР Министрий Совето чакхдала лаьрхIа гIулакхаш. Уж гIулакхаш чакхдахаро йиш хулийтаргдьа шийтталагIча пятилетке чIоагIа механизировани предприятеш хьаяра, машиностроительни продукце боарам из сихха кердаяккхара четагIа дакхбара. экономика эффективноста керттера йоккхий общественни къахьегама оасарле дIахо лакхъяра хиланза дарждоаца хьалаш Iалашде.

Политбюрос йийца а йийна. къоабалйир советски кулгалхоша Корея Къахьегама парте ЦК Генеральни секретарь, КНДР Президент Ким Ир Сен нерте лаьттача КНДР партийно-пачхьалкхен делегаца аьча, переговорий итогаш. Белгалдаьнхар, СССР-ен КНДР-ен доттагIален цхьана леладеча гIулахийн отношенеш дегIайоалаяра дешаех а хIаьта иштта вай хана бIарзагIа йолча проблемаех а хетарашта вIаши дагадуьлилга боккхача лоархIаме хилар. Новкъосташка, корта болаш долча хьалашка хиннача советско-корейски переговорашка, шеко йоацаш, гIо дергда шин партенен мехкаш юкъера контакташ марксизма-ленинизман социалистически интернационализман принципий ларда тIа дIахо шерьяра, Гаьнарча Малхбоаленен деррнгача дунен тIен кхерамале Iалашъяр духьа халкъаша лоаттабеча къовсама.

Къоабалъьай новкъостана К. У. Черненкос, Н. А. Тиконова, В. В. Кузнецова, В. Н. Пономарева дилаца СССР-е хиначa Сирийски Арабски Республика вице-президентаца Р. Асадаца яь переговораш.

Политбюро заседане ладийгIад новкъост М. С. Соломенцев нерте а волаш КПСС ЦК-ерча партийни тIахьожама Комитета делегаци Германски Демократически Республике яхара хьаькъехьарча хоамага.

КПСС ЦК Политбюрос йийца а йийца. къоабалйир Москве ФРГ федеральни канцлера заместителаца, кхыча мехкашцарча гIулакхий министраца Г.-Д. Геншерца хиннача переговорий итогаш, хIаьта иштта дийцар вай мехка чурча вахарех дунен хaлкъайта юкъерча цун политикан цхьадола кхы дешаш а.

МОСКВЕ ХЬАКХАЬЧАР

Лоацача доттагIала визитеца Болгаре социалистически революци хийна 40 шу дизарца дувзадена НРБ къамаи выставка хьоалача 31 мае Москве венав ВКП ЦК Генеральни секретарь, НРВ Пачхахьалкхен совета Председатель Т. Живков.

Аэродроме цунна наькъабахабар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь М. С. Горбачев, КПСС ЦК секретарь К. В. Русаков, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

К. У. ЧЕРНЕНКО Т. ЖИВКОВЦА ВIАШАГIКХЕТАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. У. Черненко 31 мае вIашагIкхийттар ВКП ЦК Генеральни секретараца, НРБ Пачхахьалкхен совета Председателаца Т. Живковаца.

Беседа еча хана шин партен пачхьалкхени кулгалхоша чIоагIа раьза хиина белгалдаьккхар советско-болгарски отношенеш дерригача доакъошка шеррен массе оагIорахьарен дегIаухаш хилар. Цига дийцар къоастадьчул тIехьагIа КПСС-ен БКП-еиса, Советски Союза а Болгарена а юкъе массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIадоагIилгея кIоаргглулгея Iалашде йиш хулийтаргйолаш дола цхьадола дешаш.

К. У. Черненкоси Т. Живкоси хьакхайнадир социалистически содружества цхьоагIон кхоталлари дIахо чIоагIдара, социализма вежаралшка долча мехкий гIулакхашта координаци дикагIа яра массаза а ма моьта гIо де гIерташ СССР-и НРБ-ен хилар. Цунца дувзадена белгалдаьккхар пачхахьалкхенашта керте латтарий боараме хургйола СЭВ-а членаш долча мехкий Экономически совещани боккхача лоархIаме хилар.

ВIашагIкхетара доакъашхоша хьакхайнадир вокх социалистически мехкашца айхха цхьана гIулакхаш а леладеш термоядерни тIема кхерам дIабаккхар, халкъашта юкъера машари вIаши дIа-хьа дувцар кхетаделгенх чIоагIдар духьа лоаттабу къовсам дIахобахьа бокъонца лаьрхIа СССР-и НРБ-ен хилар.

Вежарашха долча доттагIала, дег тIара къамальлаш деш, хетараш диза цхьатарра долаш чакхдаьлар вIашагIкхетар.

(ТАСС).

К. У. ЧЕРНЕНКОС СИРЕ ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ Р. АСАД ТIАЭЦАР

31 мае КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa К. У. Черненкос тIаийцар СССР Лакхехьарча Совета Президиумо вехарах визитаца Советски Союзе вена Арабски Социалистически возрождене парте (ПАСВ) кулгала член, Сирийски Арабски Республика вице-президент Р. Асад.

Царна юкъе хинна беседа, советско - сирийски отношенешка массаца а санна, доттагIален дег тIарча къамаьлен хьалашка чакхьалар.

(ТАСС).

ПАРТЕ ХЬЕХАМО ХЬИНАР АЙДУ

Партен комсомолен бувзам чIоагIбеш

Тха фабрике болх беш дукха кагирхой - комсомольцаш ба. ХIаране шийна хьалхашка латта декхар кхетадерга хьежа мара коллектива толам боаккхаргбац. Комсомольски организацеца айха бувзам а лоаттабеш фабрика партбюрос чакхйоах болхлошта кхетам балара, дисциплина чIоагIъяра тIаерзаь мероприятеш. Комсомола комитете балха хьежабу къона коммунисташ, цар отчеташ ладувгI партбюро заседанешка, дикадар сана белгалдоах нийсдалийта кхоачамбоацарaш, уж дIадахара наькъаш хьех. Иштта болх тоабе дагахьа комсомола комитета секретара заместителаа хьожаьй къона коммунист Нальгиева Тамара.

Дика гIулакх а хинна дIаоттад итт класс яьккхачул тIехьагIа фабрике балха боагIа кагирхой ВЛКСМ райкома путевкаш а телаш тхо долча хьежабар. Иштта балха боагIарешка кхетаду комсомола шоашта бехктокхаме декхар а даь дика къахьегар тIадожаделга. Цар дика къа а хьег.

Комсомольски организацей Ерригармейски совещани йолча деношка комсомольски путевках балха баьхиаб Алмазова Мадина, Хамхоева Лида. Уж а санна бола къона болхлой кхебеча партбюрос айхха бувзам лоаттабергба комсомольски организацеца. Волхлочун сий лакха лоаттадергдолаш уж хьалкхебар да тха керттера декхар, из да парте дIадехар.

Е. ПЛИЕВА,
Назрановска трикотажни фабрика партбюро секретарь.

КIоаргга маIан дола къамаьл

КIоаргIа маIан а боккха лоархIам а болаш къамаьл да КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa К. У. Черненкос комсомольски организацей секретарий Ерригармейски совещане даьр.

Цу тIа дIа ма деххара леладу тха заводе кагирхошта юкъе беш бола патриотически кхетам балара болх. Из беча къаьстта йоккха моттиг дIалоацаш я «Къонача бIухочун клуб», кхо шу да из тха предприятехьайннла. Цу тайпара клуб ерригача республике а яц. Цига тха заводера а № 3 йолча подшефни профтехучилищера а призывникаш, допризывникаш вIашагIбеталу тIема ветеранашца, эскарера цIабаьхнача бIухошна. ХIаьта къона болхлой эскаре гIулакх де болхаш царна дика хьехам а луш, ерригача коллективо накъаболх.

Самардийнахьа № 7 йолча цеха комсомольски организаце собрани хилар. Цига къамаьл даьча комсомольцаша дийцар К. У. Черненкос комсомольски организацей секретарий Ерригармейски совещане даьча къамаьлга хьежжа балха формаши методаши кхы тIа а тоаде дезаш хиларех.

— Комсомольцаш дола вай да хьалагIча балхайта балам кIал оттабе безараш, вай да коллектива къахьегама сий лакха лоаттаде, Даьхен низ сообаккхара хьинар айде дезараш. ХIаьта, кхоана эскаре дахача из фийла лораяр — сий дола а бехктокхаме а вай декхар да,— аьлар цеха дикагIволча комсомольца, коккхагIволча мастера Чагаев Булата.

Цу тайпара чулоацам болаш дар цеха комсомольски организаце секретара Мишин Евгене даь къамаьл а.

Завода комсомольско-кагирхой кхаь бригада шоай гIулакхаш Ерригармейски совещане дIадехарашка хьежжа леладе а тоаде а лаьрхIад.

Н. ЭДЕЛЬМАН,
«Красный молот» заводa комсомольски организаце секретара заместитель.

Итогови занятешкара

КХОАЧАМБОАЦАРАШТА ТЕРКАМ Т1АОЗАШ

Нохч-Г1алг1ай г1ишлонъяра управлене дешара шу чакхдалара хетаљ яьча идеологически конференце хоадамболаш анализ йир шера баьча балха. Цу хьакъехьа доклад йир информационно-вычислительни центра начальника, партнома методсовета председатела И. А. Банхаева.

Партийни дешар д1ахо эргадоаккхаш тоадарах бола КПСС ЦК соцам ларде я лувцаш, ЧИУС партийни организаце шу д1аладеннача юкъе деча пропагандистий хьинар т1адерзадаьдар коммунистий дешара чулоацам, методика, тоалра, х1ара йдувг1ар парте чурен арахьарен политика к1оарга йовзаш, ийцача знанеех практике пайда эца ховш, ший декхараш кхы а тешамег1а кхоачашдеш хулга 1алашдара.

Х1аьта цу деррига йиш а хилийтар дешара шу лакхача организационни идейно-теоретически боврамe чакхдакха а идеологически болх беча хьахулараш доккхаг1а хилийта а. Иштта, пятилетка кхоалаг1а шу, план, ханал хьалха кхоачаш а еш, чакхдаьккхад ЧИУС-о. 17 г1ишлон подразделенеех 10 геподрадаг1а йола план кхоачашъяьй, шоай лизаца — 13. Ч1оаг1ъеннай технологически производственни дисциплина. Иштта, аьттув боалаш чакхъаьккхай карарча шера хьалхарча квартала вадани а.

Дукха дукхаг1а бола пропагандисташ шоашта т1адилла партийни г1улакх тешаме кхоачашдеш ба. Цар лертт1а кийчо а йий, дика чакхйовх занятеш. Царех ва СМУ-7 керттера инженер М. Г. Эгиев, СМУ-2 начальник Л. А. Музаев. СМУ-5 начальник С. В. Абубакаров, ССМУ-10 хьокхаг1вола инженер Я. И. Ясенский. УМС-1 участка начальник М. Н. Погодин, ЧИУС в1ашаг1техача профкома председатела заместитель Н. П. Соколова.

Дика дар цу тайпара бехктокхаме хеташ шоай дехкар массане а кхоачашдора. Амма из иштта дац. Управлене цхьайолча подразделенешка ледаре оттадаьд политзанятеш елга, уж т1ехьайоахаш е в1алла ца еш моттигаш хул. Цу тайпара дар ала йиш я СМУ-4, СМУ-8, ПМК-105 цхьаболча пропагандистех. Царех ва СМУ-4 керттера инженер пропагандист В. М. Ахмадов, УМС-1 участка начальник В. А. Вербовецкий, СМУ-8 начальник Эльдарханов.

Партнома методсовета б1арччача шера цахаддаш т1ахьожам лоаттабаьб занятеш ший ханнахьа а корта болаш а йой хьожаш. Цу хьакъехьа шоашкара кхоачамбоацараш гойташ болча пропагандистаща, партноме т1а а бехаш, ц1енхаштта къаьнаьл хинна. Иштта, бехк баькхар ни. В. Я. Ярошенкех, М. Т. Гаинагомадовх. Шоашта яь критика нийса кхетайир цар, занятешка дикаг1а кийчбала а уж йиллача хана чакхъяха а болабелар. Итогови занятеш йолча хана шоаш знанеех дикка кхийнилга д1ахьехкар цар ладувг1арашта.

Цу тайпара безаме доаца къамаьл хилар СМУ-8 начальника Эльдархановна, СМУ-4 керттерча инженераца Б. М. Ахмадовца. Бакъда, цар д1ахорча г1уланхаша хьахьехад цу деша цул т1ехьаг1а а уж хайра сагото еш ца хиннилга. Кхы иштта кхетаде доаг1а из нов. Эльдарханов пропагандист хиннача марксизма-ленинизма лардий школа итогови занятие чакх ца йоаннхаш йинта хилча. Х1аьта пропагандиста Б. А. Вербовецке кулгаллеча школера занятеш каст-каста т1ехьайоахаш хиннай. Т1аккха из ше шоашта лаьрх1а еш хиннача семинарашка дакъа лаца кховеш хиннавац.

Х1аьта а белгалдаккха деза тха дукха дукхаг1а бола пропагандисташ бокъонца бола идеологически балха б1ухой хилар. Цудухьа цар даим кердадар лех. Чакхдаьккха шу белгтала хиннад дукккача пропагандисташа шоай болх тоабар, цох хьехур доккхаг1а хилийтар дукха творчески планаш утта а еш, кхоачашъеш хиларца. Х1аьта пропагандистий болх ший хьалача лостамаг1а лелабара из бокхача маьхера г1улакх хилар хьахьехад цо.

Иштта, СМУ-7 керттерча инженера М. Т. Эгиева кулгаллу марксизма-ленинизма лардий школана. Цо оттаьча плана т1а я укх тайпара пункташ: хьалхалаттарий опыт 1омаелга а йоаржаелга а, рационализаторски болх бечарна ноккъостал дела, ледувг1арех цхьабараш агитатораш хургболаш кийчбелча, и. кх. д.

Терко а хьакъял в т1адахийта ладувг1арашца М. Г. Эгиева беча балхах дика бергат доал. Цо кулгалдеча школе ладувг1аш бараша ик. Елкина, Мовсарова, Банахаева муг1арерча болхлошта юкъе кхетама болх бу.

Цу тайпара шоай оттаьча творчески планаш йолаш болх беш ба пропагандисташ СМУ-2 начальник К. А. Музаев, ГЗЖБК йоккхаг1вола инженер Т. М. Мельникова, СМУ-5 начальник С. В. Абубакаров, кхыбараш.

Иштта, занятей боврам, пропагандистий говзал лакхъяра ч1оаг1а пайдане х1ама да йийла урокаш чакхъяхар. Цига гучадоал пропагандист йоаг1ача методикаг1а занятеш еш ва е вац, гойтара пособехи технически средствашна цо пайда миштта ец.

Дукха яьеце а цу тайпара ши урок хиннай д1адахача шера: СМУ-2 (пропагандист К. А. Музаев), ЖКК (пропагандист Н. П. Соколова). Шоай методически говзал лакхъяра пропагандисташта дика школа хилар царех. Цига дакъа лоацаш бар парте горкома, Заводской райкома, ЧИУС парткома бехктокхаме болхлой.

Цу тайпара дешара формаш д1ахо йодача хана дукхаг1а юкъехуларгхиларах тешам белар шера баьча балха итог еш.

И. ЕВДОКИМОВ.

«Воххачун уйлаш»

Х1АНЗ САННА ДАГ1Е

Ше в1ашаг1ъедлача укх массехк шера дукха тайп-тайпара г1ишлош хьаьльай тха бригадо. Царех да город Малгобекера 50 квартира йола кхо ц1а, 140 бере лаьрх1а берий беш, Назрането х1анз йистейоалаш латт1а йоккха больничн комплекс, иштта кхыдараш.

Тхьаь кхоъ саг ва тха комплексни бригаде. Цу накъ дукхаг1а бараш в1ежаг1а яле а шиъ сменни балха говзал нара ца ерзаеш саг вац. Хьалхаг1а дукхьал г1ишлош хьалйоттара балхаш мара дешар оаха, х1аьта укх т1еххьарча иха шера комплексни хьисапе болх бе доладаларща дувзаденна ц1енош хьалдоттарал совг1а уйнаш тохара, кораш, наг1араш д1аоттадара, царна кхиго тохара санна дола балхаш тха бригада ше кхоачашду. Лоаша аьлча, отделочни балханнара д1айийкхараш оаха ду.

Сенах латт комплексни балхан даре г1улакх толашег1а хилари бригадни хьисапе къахьегилга кхача формаел эргав хиларе? Эгара хьалха кердача хьисапе болх бе тхо доладучча хане со се а вацар из форма дикаг1а хург-ма йий аьнна хетаж. Х1ана аьлча, г1ишлош хьалъяра говзал х1аране шоаний яр. Цхьаболчар балха разряд лакхаг1а яр, вуйга хьежна цун болх дикаг1в д1абодар. Т1аккха цо хьаьца алали а дукхаг1а хулар. Цудухьа х1аравар ший норма кхоачаш е т1еххкоачаш йоча б1арчача коллектива толамашта дукха сагота вацар.

Бригадни хьисапе тхо къахьега доладелча цхьабараш коллектива юкъера д1а а баьлар. Цхьабакъда, кердача хьисапе болх бе далар беркат долаш г1улакх долга гучадаьлар дукха за... Цунца цхьана ч1оаг1белар къахьегама дисциплина, шераг1а [illegible] социалистически ях.

Цу хьисапе болх беш шу даьначул т1ехьаг1а, производственни план 117 процент кхоачашйир оаха. Х1аьта хьалхарча шерашка цу тайпара тоьхкаяш хиннадацар.

Аз ма аьлара, дикка ха а номер 155 йолча д1а-хьа лелачи механизированни колонне тха бригада болх бу. Цу юкъе дукха да тхона карег1даьннараш, бакъда, хьалхашъа латта декхараш кхы а доьнзаг1ен, чоалханег1ен, лоархамег1ен да.

Малаг1а кхоачамбоацараш да тха балхана, уж д1адахара ашар фуд, теркал ца дезж дукар? Цу хаттарашта жоп ний дала хьовэрга со.

Тха бригада болх беш яр Назрановски городской больничн комплексе хьалъеча. Х1анз яхаш х1ана биц аьнна бригадера нах г. Малгобека 50 квартира йола ц1а хьалечча хьожабаьб. Ер моллаг1а бутт ба, цу объекта гонахьа кийчон балхаш ду яхаш 12 саг цига дер дайна нах санна лела. Бехк вар корабоаг1аш вац тхо. Г1улакх миштта латт кийча, Нохч-Г1алг1айчен г1ишлон управленена чуйоаг1ача УМС-1 ихача организаце ц1еи лард йолла езачара хьалоехача лаьтта анализаш нийса яьнц управлене центральни лабораторе, яхаш тхога боах д1а ца болабайташ хиларах латт. Лаборатора бехке, ю УМС-1, х1аьта цо — лабораторе. Т1аккха тха фу бехк ба? УМС-1 булдозериста лаьттана эо уштта еш хилар да из, иштта йоах тха прораба Шибилов Абос.

Х1аьта, тхо цхьаццa вагмет балхаш а деш, хургйолча объекта гонахьара карт еши, кхыдола кийчон балхаш деши, дукхаг1ча дахкье х1ама ца дашш даг1а. Нагахьа санна УМС-1 механизаторашта цар болх бой а ца бой а объекте цар дахкхача х1аре сахьатах алапи доаг1е, х1анзи тхона-м баьча балхах т1еххьара хьахулачух мара хьха даг1ац.

Ч1оаг1а йиш еха ба тха бригадера толамаг1а бола болхлой Озиев Мухарбик, Богатырева Диба, Шадиев Абукар иштта эттача хьала фу дерга ца ховш. Г1улакх иштта хургйоаза хайна даларе тхо Назранегара хьадоаг1аргдалар. Ше тхона малаг1а болх лургба ца ховш йиш еха лел прораб. Тхо-и Назране юкадака деннадар, тахан-кхоана яхар санна укхаза болх д1аболабе бенергба, яхаш кхаседаш даг1а мара.

Эггара хьалха тхо Малгобеке хьадоаг1аш-м мархал хьабеш йола установка д1аоттае мара ца езаш деррига а кийча да ц1енощта лард йоллара болх д1аболабе мара ца безаш, аьнна даьхнадар, х1аьта УМС-1 начальник А. Гизатуллин х1анз я лаьттан йоаг1аш йола [illegible] яхка ца могаш, бульдозераш сангара чу г1олла хьалхехийташ хьув.

Балдаккха деза, да миттий къехаш ч1оаг1а [illegible] гоаем хилар Нохч-Г1алг1ай г1ишлой управленена чуйоаг1ача центральни лабораторе. Лоаца аьлча, берригаш а оарцаг1балхаш х1ама да таханарча дийнахьа тхона т1аккхальчар. Иштта, прораби тха бригадин мара сагон, волаш саг вий-хьог1 зейна йоаш латтача хаи-м.

Цхьаькка лоарх1аме кхоачамбоацар а да тхона укхаза нийсденна. Лард йолача вша бетонни блокаши 1аьльмате к1ежига я тхога. Х1а аьнна болх бе тхо д1аотташе а уж тхона эцаргба к1ежаг1а яле нах б1аь. Т1аккха таханарча дийнахьа объекте хьаххьарчараш б1аь совг1а блок мара яц.

Нагахьа санна марихал ца бахьаш моттиг нийсъелча, тхоий вахаг1а из хьабе йиш йолаш тха доалахьа г1ум, цемент, н1ир яле я бетонни блокаш хьае тха в1аштlехьдовцахга ха декхарийла я г1ишлон управлени.

Со се г1ишлонхо волаш къахьегаш хьавоаг1а 1960 шера дена. Цу юкъа дукха а кхоачамбоацараш б1арга е дайнад соца кулгалхой бехкаг1а а г1ишлонхой бокъаг1а а нийсденна. Цхьабакъда, укх тайпара дола кхоачамбоацар эггара хьалха нийсду са практике.

Х1анз санна тхо 1охайша даг1а деза, ханнахьа хьалдаьдовле тамаш я Маг1албикерча балархошта лаьрх1а дола ц1а.

С. ШАДИЕВ,
Нохч - Г1алг1ай г1ишлон управлене ПМК-155 монтажни бригада бригадир.

ГОРИЗОНТ ДЕХЬАРА

Т1ема духьала дукхача нахьа манифестаци хиннай Нью-Йорка юкъе. «Эшац Нью-Йоркера тиъамаш дола ракеташ!, Т1ема хьежорг хила безам бац тха!» яхаш, цхьан багара доаг1аш санна хьайкадеш лозунгаш а долаш, цул доаттьашхоша хоадамболлаш протест д1ахьайний хаддаза гераш 1ообдара т1аберзабьча Вашингтоно чакхбоахача къамга духьала.

СУРТА Т1А: атомни зенаш хилча хургдар гойташ ба манифестанте доахьийн Нью-Йорка улицашка.

В. КИКИЛО сурт.
ТАСС фотохроника.

• АКТУАЛЬНИ ИНТЕРВЬЮ

«ГОНДУРАС, ИЗ БА США-с ОККУПАЦИ ЯЬ МОХК»

Т1еххьарча н1арашка Латински Америка а США а аьттехьарча пресса оаг1онаш т1ара д1айоалаш ец Гондурасера «демократи ч1оаг1ъярех» йола теме. Из йоланний цига герзашцарча инаралий командующи хинна, «деррига де низ кхоачаш хинна», массехк шера Гондураса бокъонца вола правитель хинна. Роберто Суасо Кордовы «граждански правительство» практически шийна карайоалаяь хинна инарал Густав Альварес Мартинес отставке ваха везача а кхоачаваь мехкара д1авахийтарца дувзадений. Аьттахьарча пресса дунияг1а болча обозревателаш Гондурасе хиллача «переворото» шеко а йоацаш «Центральни Америкера г1улакхаш машара накъьлета къобастадара дакъе дика влиянии аргаъ» аьнна хеташ ба.

— Миштад, «деррига де низ кхоачаш вола инарал» д1авахачул т1ехьаг1а Гондурасе утта бокъонца дола хьал? Хета йиш йий-теш, цунца дувзадена Центральни Америке фуннаг1а хувцадена в бокъонца хувцалургда аьнна? — из хаттар дир АПН корреспондента Гондураса Коммунистически парте ЦК орган йолча «Трабахо» яхача журнала керттерча редактора Роне Солисага.

— Центральни Америке йтта г1улакх машара накъьлета д1адерзадара дааьнье дикадар хургда-кх Альварес отставке вахавалаш аьнна, хетадала йиш йолаш дац. Инарал г1улакха т1ара д1аваккхар ше-м лоарх1аме х1ама дале а. Шеко йоацаш да. т1еххьарча шерашка мехка мел леладаь законах доацаш дола г1улакхаш цун ц1ерраца дувзаденна дар. Альварес отставке вахийтар из харцахьа г1улакхаш а леладаь сий дайнача марионетка могта кхьир оттаар мара дац. Кхы мел дар хувцадалуш ший мегта да. В1ашаг1кхийттача Штаташта юкхьанца деза ховш хинна хила дезаш да переворот кийчъеш йолга, кхьшеттел цуна т1аьхьонам а лоаттабаьб. Духхьал цудухьа дар Альварес отставке вахийтарах бола хоин цар сел «нейтрально» т1аьцар.

США Тегусигальперча посола Джон Негропонте салелене т1аро: «Оаха лерх1 Альвaресах сол дика эпсар, х1аьта цахха нах а бу цул. Амма из дац Альварес д1авахачул т1ехьаг1а юкъера г1улакхаш хувцалургда хилла. Президента Суасо дош деннад тхона, Гондураса арахьара политика хьалха ше леллабар лакхергъа аьнна».

— Фу саг ва Вальтер Лопес Рейес — Гондураса герзашцарча наиай керда командующий?

— Дукхача хана деза США герзашцарча низацна айха цхьан г1уланхаш леладеш хьавоаг1аш ва из. Белгтала проамерикански ориентаци йолаш хиларах кхачайи цунга из пост а.

«Нью-Йорк таймса» т1а араьннача Лиди Чейнс корреспонденце т1аро: «США официальни наха заявлени йир, В1ашаг1кхийттача Штаташка дийша а Гондурасерча американски т1ема г1уланхаш т1арча наханна айхха бувзамаш долаш а вола инарал харжара раьза да шоаш аьнна. Из 43 шу даьнна инарал вар тахан конгресс д1ачуеннача кхаь инарали ц1ераш т1ахкинача списке т1а эттара хьалха лаьтта кандидат. Голосовани хилар б1уъ вон пулеметаш а т1алатташ йолча бронетранспортерашеп го баь хиннача конгресса юкъе».

— Президента Рейгана каст-каста оал Центральни Америке, къаьстта Гондурасе, «лоарх1аме валара хьаштош» да В1ашаг1кхийттача Штатий аьле. Фу йийле да из?

— Цунна дола моп хорада йиш я географически карта т1а д1ат1а хьежача. Гондураса довзув да Никарагуан Сальвадори санна Вашингтона дукхха цатоамаш деча мехкашца. Цудухьа деррига даьд В1ашаг1кхийттача Штаташа, цун территорех ший мукъъьча Никарагуана духьаларча агрессе плацдарм яра. Укхаза, американски инструктораша кулгал я деш, кийбу сальвадорски партизаншта духьала рейдаш еш бола зарателаш. Цхьаза бегашта салаш да. Гондураса оккупаци яьй диъ эскаро — американски, сальвадорски, ца бовш бисача сомосовций т1ема формированеш, мехка лелача г1улакхаша ч1оаг1 б1арехоабеш а нах. 1ендали раьза боадаш моттиг нийсъелча снха из т1оаеш йолча Гондураса ший эскаро. Уж диъа эскар бокъонца Вашингтона мукъаг1а да. Гондурас из ба Центральни Америке парг1атони мукъалени уйлаш ца ирнийтара шийна мел могар деш йолча США оккупировать дав мохк. Никарагуа сандинистски правительство 1аьдала керте оттар, Сальвадоре мохк мукъабанкхара бола къовсам бархар... Шеко яц, цу деррига укхара йоах Вашингтон. Цудухьа т1ема бехаш а б1уна доакъош а т1ат1а дукхаг1а хулаш латт Гондурасе. Тха даннеех, духхал цхьа американски форда г1аллой ба укхаза пхи эзар саг.

ЮПИ яхача агентства хоам: Центральни Америке эггара кьег1а болча цу мехках, Гондурасах 1алламате йоккха т1ема база яьй В1ашаг1кхийттача Штаташа. Мохк «Гондурас салаш дола американски кема да» яхаш да Тегусигальпе дувцаш доладелла. Х1ана аьлча, критикаш лерх1ача беса, Никарагуа, т1еттгерча хана сальвадорски партизанаш а [illegible] американски [illegible] хинний кунах».

— Мехка бахача нахагарча хьала миштта 1адь Вашингтона политика?

— Нагахьа санна мехка мел дола х1ама лоаладарча мехкашнарча прогрессивни низаша духьала къовсам лоаттабера, т1ема безаш хьаьяра т1адерзадаь дале, шеко яц, из эггара воча оаг1ора ца 1атхьа йиш дац бахача нахагарча хьала. Халаь геттара къе дах, дукхха дукхаг1а бола дезалаш ниатхьа ва сискал йолаш да. Даим собулаш латт бе болх боаца нах. Х1ана кхо б1аьн шоаттъьен итт эзар сагага кхоач уж. Х1аьта деррига мехка баха нах йиъ миллион саг мара вац. Йоазув ца ховш бола нах 47 процент ба мехка.

Андрей ПРАВОВ,
АПН соб. корр.

Кхачан программа кхоачашъеш

Д1АДОЛАДАЬР — ДИКА Г1УЛАКХ

Кхачан программа кхоачашъеча хьинаре дакъа лоац республикерча дукхача промышленни предприятей, г1ишлони транспортни организацей коллективаша. Цар г1она доле боахамаш в1ашаг1 а дахкаш хьалкхеду баьцадаараш, кхоаб хьаьбеш. Царех ца1 я Нохч-Г1алг1ай г1ишлон управленена чуйоаг1ача Аргунски Домостроительни комбината коллектив. 1983 шера сентябрь бетта цо хьалъейоллайир теплицаш. Ши гектар кулеча лаьтта ерриге а укхаза хьалье лерх1аш яр 40 теплица я.

Г1она болча боахама уж лоарх1ама объекташ хьалъйолаь ийс бутт ба. Таханалца хьа комбинате болхлошта караг1даьннар фуд? Ала дезаш да цар кхоачашбаь болх дике дукха ба аьнна. Йиллача хьанал хьалха хьалъяь в йинна баьцадаараш хьалкхедаш я укхаза 5050 квадратни метр хула теплица. Цига хьалкхеш я помидораши нарсаши. Май бетта эггара хьалха чуцдаш йола нарсаш чу а йица 840 сома меьха ехкай цар болхлоушка. Духхьал цхьан теплица шера лу 3—4 тонни помидораши нарсаши. 1алламате дика хьийкъа хьаханнай укхаза наста болхлошка йоккха йолеергийола помидораш е.

Перспектива а дика в комбината г1она болча боахама. Укх шера кхы а болх бе йолалургъа укхаза 6400 квадратни метр хула теплица. Таханарча дийнахьа боат беш йоачо е цо а б1арччача шера баьцадараш хьуийтаргде болхлоушта. Ерригa 40 теплица хьаьлъьяьча укхазара х1ара шера чу даьхаргда 110—120 тонни баьцадараш. Уж комбината болхлошта меттал кхыча организацешкарча нахага докха а кхоачем болаш хургда.

Кхачан программа кхоачашъеча дизза дакъе а лоацаш, Домостроительни комбината коллектива д1адоладаьр дика г1улакх да. Теплицаш хьалъечара болх 1алламате дика в1аштlехьбаьккхаб коммуниста Плиев Абукара Муьхьмада. Укхаза хадданае болх беш я иттех г1ишлонхочох латта бригаде. Цунна эшаш мел дар т1адаь Мухьмадо, хьалег1а а оарцаг1а а эвле. Цудухье г1ишлонхой бригада коллективо цхьа смене д1аяьйтац ший нормаш 120—130 процент кхоачаш ца еш.

Баьцадараш хьалкхадарий болх ма хетта дика в1аштlехьбаьккхаб къонача агронома Арсамаков Мальмад-Гирс Мусас. Д1ейнйнича нарсашан помидорашкан 1алламате дика г1улакх даш, царга хьожаш я звеньевойш Дадеева Исите, Исаева Ринсе. Дика хьийгъаьб Ринсас доладеш йола нарсаш. Цуннух эшамаг1а ший участкера помидораш хург ца хилара дог тийша я Исите а. Х1ара дийнахьа шоай нормаш 110—120 процент кхоачашдеш цар.

СУРТА Т1А: звеньевая И. Дадеева; г1ишлон участка начальник М. Плиева агроном М. Арсамаков теплице ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТУРПАЛ — БРИГАДА ЧЛЕН

РЕПОРТАЖ

Цхьайна йоалаш Грознерча № 1 йолча таксопарка коара араяьл машинаш. Царна т1еххьаьхьача ала догдоаг1а: нигь дика, маьрша хилба шун аьле. Б1арча дийнахьа пассажирий хьашташ кхоачашдеш хургва царех х1ара водитель. Аттаг1чарех г1улакх дац из. Бакъда, эшшача моттиге саг ехха д1аванга, цун г1улакх де шоай торо хиларах доккхай деш ба таксисташ. Из лоарх1аме а да, мел хоза хет вайна кхача везача. т1ехьа вусаш моттиг хилча, хьажьттел вахача ц1ен наьарга хьат1а а йийя таксе д1авугаш хилча. К1езига бац водителашта юкъе а нах цхьа барах дег1оз хулаш бараш.

— Хьаьстта а дика бригада я тха тхьаь воро ! шера таксе т1а болх беш хьавоаг1а Арсамаков Г1аьос Махьат-Марза керте латтар. Цох дувца 1алламате дукха да, — аьлар парторганизаце секретара Н. Руданова.

Бригадах дукхаг1а довзе г1ерташ Арсамаковга хет аз.

— Масса саг 'ва 1а кулгал деча бригада юкъе?

— Шоваткъа ца1 ва. бакъда, царех ца1 бригада сий дола член ва тха, на — Советски Союза Турпал Аушев Султана Руслан.

Дукха ха йоацаш Махьат-Марза кулгалдеча бригаде собрани хилар. Машар лоравере, мехка оборонни низ совбаккхара бригада юкъехьоча лаьхьах дар хинна къамаьл. Х1аьта цига водителa, бригада профгрупорга Кернога Георгий Васильевича предложени елар Советски Союза Турпал Аушев Руслан сий дола член ве а цун доаг1а алапи х1ара бетта Машара фонде д1аяхийта а. Цхьание санна раьза болаш т1айнцар из предложени массане а. Сийлахь-боккхача Даймехка т1ем т1а бахача юха ц1а ца баьхка водителаш, х1анз эсаре г1улакх деш бола шоай къонгаш дага а лаьца бригада члена д1аlазваь Аушев, из я вай республикера эскаре г1улакх де а ваха, республика сий лакха лоаттадеш хьаварах.

— Х1анз х1ара бетта коллектива сий долча члена ц1ерг1а Машара фонде кхоачтаксистама д1аухийта 108 сом ахча, — йоах Г. Кергонас. Цох дакъа доал массехк къамах болча нахха. Аушев шоай бригада член х1ларах доккхал деш ба эрсий Антонов Борис, Коробов Ефим, нохчо Дашаев Муслим, эрмало Аванесов Сурен, г1алг1а Мальсагов Махшарип, белорус вола со.

Дукхача къамех болча нах къахьегаш йола коллектив интернациональни я вай, бакъда, цу наха юкъе хоза г1улакх, барт ца хилча фу интернациональни коллектив хул пох. Х1аьта йиаза йола интернациональни коллектив я ер.

— Кхетама болх къаьстта я дика оттабаьб укх бригаде, — йоах Н. Руданова. — Аллха дена доккхала хабар дийца ца 1оаш, белгталарча г1уланхаща масал гойт водителашта бригадира Арсамаков.

Кхетам балара болх укхаза дика оттабаь хилара дола къьога масал да, ший цлан ца еш бригаде ца1 саг ца хилар, укх т1аххьарча шин шера царех цхьание г1алат дайта, латкъар хинна моттиг ца нийсъялар. Ерригa коллектив х1анз укх шера август бетта чоаг1а къахьегаш я, х1аьта Махьат-Марза цхьа-шик к1ира лаьтча цхьайтталаг1ча пятилетка план яь воал. Иштта кхыя шера йир цо итталг1ча пятилетка план а. цудухьа цун нахкх т1а улл «Знак почета» яха орден.

— Аушев Руслан член волча тхоай бригада сий лакха лоаттадергда оаха, — йоах бригадире.

Цу денашта раьза волаш хоза везакъаннар отт х1аране юхь т1а. Уж ба х1ара шера 1300 сом гаргга ахча турпала ц1ерас1а машар лорабара д1аухийтаргдараш. Бакъда, х1араниеа лоаш дар ца1 да: сий долча членаца в1ашаг1кхетар, из кхетта, чакхдаккха а лерх1.

А. САЛИЕВ.

Керттердар: бехктокхами дисциплинеи

Х1АРАНЕ ДОГ ЦА ЛАЗЕ

Цхьайтталаг1ча пятилетка диълаг1ча шера планаш ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаль дика къахьегама толамаш доахаш хьайоаг1а «Малгобекнефть» мехкдаьттен гави йоаха управлени. Укх шера биъ бетта караг1даьннад дика г1улакхаш. Пачхьалкхен плен 103,8 процент кхоачашйир цо, х1аьта къахьегама оасарле цу юкъа 2,7 процент лакхъелар. Маьхала лаьккхар планал совг1а 93 эзар сома маьха товари продукци. Планал совг1а даьккхар 2360 тонн мехкдаьтта.

Дикаг1а хила йиш ярий уж хьонхамаш? — аьнна даьча хаттара жоп а луш управлене парткома секретара Албогачиева Ахьмада Фатимас аьлар:

— Толамаш кхы а дикаг1а хила йиш яр. Х1анз а цхьайолча цехашка, мехкдаьтта йолча цехашка, промыслашка, участкашка боаг1ача бесса пайда эца1 йолаш йолча торонех, балха ханах, дукха йоаш электрически йовхален энерги. Хила езача боаране яц къахьегамен производственни дисциплина, скважинашта лаьттан н1ала капитальни ремонт еча цехе.

Къонача кадрашца кхетама болх белга лертт1а дац. 276 къона саг ва управлене къахьегаш. Предприятe ветеранаш хьехамчаш царна т1ач1оаг1белга эсала латт х1анз укх сахьате, — аьлар Албогачиевас.

Дукха ха йоацаш в1ашаг1ъеллай НГДУ т1емен къахьегамен ветераний совет. Цу совета ноккъостала магийча наха хьехамчаш т1ач1оаг1бе лаьрх1ад укхаза. Х1аьта из баньахьа а доаг1аш а дах х1ама.

Х1аман кхом бара, белха ханах боаг1ача бесса пайда эцара дешаш массаза а теркама к1ала лоаттадац НГДУ кулгалхоша. Цунна дола тешал да нах балха д1аккхувлара юха ц1аккхуврара во в1аштlехьдаьнна хилар. Лаьттан т1оаяшта иша т1алоаттабара йолча цеха начальника Келигова дувц:

— 1алламате во латт болхлой вахташ балха д1аккхувлара ц1аккхувлара дола г1улакх. Транспорт ца хилар бахьан долаш ши сахьат, кхо сахьат дом мехкдаьттхой балха хьа ца кхоачаш. Хьоцарга вай 20 май. Нийсса итт сахьат даьлар тха цехера массехк болхло Вознесенская яхача станице автобусаш сецача моттиге балха хьабаккха транспорт ца хилар бахьан долаш баг1аш. Царех цхьабараш ц1абахар кхы хьежаш баг1а к1орда а дав, шоаш аьнна, х1аьта вожаш ги йоахнаш балха инструменташ йолаш г1аш йиъ километр балха д1абахар. Т1аккха дувца эшай дисциплинах лаьца, я фу юкъ я тха кулгалхой из болхлошкара хьехеа. Во, 1алламате во в1аштlехьбаккхаб Малгобекски АТП кулгалхоша болхлой транспорта ц1а 1аланбара г1улакх. Сона а са новкъостаща а хетачох, царгара доагт1ар хьа а дехаш, уж ц1енхаштта бехктокхаме оза беза ха къачай, — аьлар Келигова.

Бакълув нов. Келигов моллаг1ча балха участке х1аране дог а лазаш къа ца хьеге толамга даха дог дац. Х1аьта укхаза лоарх1аме моттиг д1алоц дисциплино.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Литературни оагӀув

КЕРДА СТИХАШ

«Адамалла» аьнна цӀи тиллий ухь шера Нохч-ГӀалгӀай книжни издательстве арахеца кийчдеш ший аргӀанарча книжкех вевзаш волчу поэта Сулаев Мутьмада. Кхокхина юкъе гӀергӀолчу произведенеш цӀ хилесон оаса гина.

СУЛАЕВ Мутьмад

Хьаьрбаьнна ды

(ГӀалгӀай баллада)

Цхьа гӀалгӀай мехкара
ГӀаьбартой кӀанто
Хевбенна бигабар
Цхьа ковча дын,
Цхьабекъда, мел дика
Цо Ӏунал дой
Ды нарабервалуш
Хиннабац цунна

Ховача нускалел
ХьамсарагӀа хеташ,
Ды хьийстаб меладеш
Ӏуйренца тхир,
Цхьабакъда, кхьиметтел,
Хих чам ца бовккхеш
ЦӀенгахьа хьажадеш
Цо бӀаргий лир.

КӀант дикагӀа хьожаш
Куреча дынга,
Чам тоабеш тулаца
Борц уттабеш,
Юхьхере а меттед
ГӀаьбартой кӀанта:
ДмӀайрахой ды бе
Аз аьар деш.

Бексена дуькъаца
Ды баже бита,
ДегӀ этта, ина бойне
ДӀатхьайсаз из.
Гаьмарна Маьт-Лоама
Босен хьаж кхийттай
Цу дына, ишта
Бе мика иза.

Хьаж шийна кхетешна
Бергал а тийда
Ма сиха хьийддаб из
КервагӀбаьнна,
Семаьнна гӀаьбарто
Лоацценна висаь:
«Из ды бы хьаьрбаьнна», —
Дегаль аьнна.

Ды базаб лаьттагӀа
Ӏодетташ бергаш,
Берг Ӏо мел телачо
Ша боттӀош мо,
Ха-замах болат мо
ЧӀоагӀденна бердаш,
Ламашца снӀг боахаш
Хьалсийгад цо.

Базаб на бурекъ мо
Ткъамало баьнна,
Шера квас, ткъам санна,
Лесте а ен,
Аьлах тӀехбуваш,
Лоамаш а доахаш,
Базаб — хьу хинналц
Из къоаккабеш.

ФоартагӀа хьалхалуш —
Ӏодийша лергаш,
Ӏодеттача бергах
Фета я могт,
Хьалхарча бергашта
ТӀехьара бергаш
ТӀадетташ сов сиха
Йихьай цо борт.

Лаьттаца, лихь санна,
ДегӀ дӀаьа а денна,
Базаб из гонахье
ХӀама ца хуаш,
Фосе тӀехьдоддача
Цоккъах тарбенна
Кхьиметтел, бӀарга са
ТӀехьа ца кхуаш.

«Хьаьрбаьнна бода на,
Лоаца а нургбаца» —
ТӀехьа хьежаш дийцад
Нана цуна,
Бакъда, ды наха-лоам
Кхейна бодигга
Хаош хиннабац кабар
Дувцаш бола нах.

Нохчий меттаьара гочдинар
С. АРЧАКОВ.

ТУМГОЕВ Мутьмад

Даьхе

Хьона гаьна со хилараx,
Дог са хьоца мара дац,
Къийлаларах, гӀелалараx
Хьоцар къаста сона лац!

Хьоцар къаста веза аьлча,
Со лергашта къора верз,
Хьа довзонал оравьалча,
Оаз ца йоагӀаш соц са маpз!

Хьо сай хьамсар нана хилар
Сона цӀенкха дицлургдац,
Хьо езарца сеготдалар
БӀалла тамаш алга дац!

Мелча лазаш, чоа ца ерзаш,
Со цӀаевлца аз ха йоакхт,

Хьона юза таргаворзаш
ЧӀоагӀа бӀарг Ӏа сийрдабоаккх

Кер чу йолаш бӀеза уйла,
Цхьаьза моастагӀ гонахь хьовз,
Хьа къонгашта, Даьхе, фийле
Цо тӀадакъа атакига довз!

Шийн рузкъанца цо со эца,
Мах са гоза кепиг бац,
Хьа сий дахьха со лергаеца
Даьхен воӀ аз алга дац!

Хьона гаьна со хилараx,
Дог са хьоца мара дац,
Къийлаларах, гӀелалараx
Хьоцар къаста сона лац!

Дагара ха

— Са цӀьа воӀ аз хьо хьова,
Хьо вир ма вий со дӀоза,
Пхезза висамдоал са зе, —
Аьнмад цӀьа, шийн ноакъост. зе, —

Хац кӀалхутаргвий хӀама,
Аз тулийта, нагахь мо,
ТӀа ца нийслуш дика-во

Хьошаргвий хьо, бӀагӀаро!

Вокзо, са а деъийна доккха,
Хетара моп денад тӀахьхе:

— Кхетадергдар Ӏе ю шарпа,
Хьай алх воӀ велара дӀьра.

Вай республика дукхача къахьегамхошца каст-каста вӀашагӀкхетараш хул Нохч-ГӀалгӀайчен писателий. Цу тайпара самукъадоаккхаш дола вргӀанара вӀашагӀкхетар хилар укх денош писателий «Автоспецоборудование» ялача завода балхлошца. ВӀашагӀкхетара цар шоай кхоллам, дунен юкъерча хьалах дийцар, произведенеш йийшар.

СУРТА ТӀА: гуш волча писатела Чахкиев СаӀийда йийшар тӀема - патриотически тематика йола шийн стихаш.

Писателаша завода болхлошта дӀахайтар, республика писателаша поэтически сборник арахеца кийчдаьхга, цунах йоагӀа гонорар Машаре фонде а йоалийташ.

М. КОСТОЕВА сурт.

Писателаш—тӀема духьала

ХӀанз беррига къахьегама наха дагадоаллар цӀ да: машар ларбер. Дуне тӀара кьаь ерденнача хана шоай Даьхен низ, рузкъа сондоахаш дикагӀа болх беш хьабоагӀа вай республика къахьегамхой. Каст-каста ух болча хьошалгӀа бахе, шоай кхоллама планех дувцаш, царца дагабоалаш хул моттигера писателаш. Цар вӀашагӀкхетараш а нартерча лостамаш тӀема духьалара къовсам бовна да. ТӀема вай кхайкхаш санна дийнар Нохч - ГӀалгӀай закъе яздархочун Боков Ахьмада «Къаьна цӀа» хача повеста тӀара доьа СМУ-8 гӀишлонхошца хиннача вӀашагӀкхетаро. ТӀемацара гоамал, цо даькъа во къьегга гойташ, дог тохадолийташ яр цу тема позтама М. Сулаева, С. Чахкиева, П. Попове йийша стихотворенеш а.

Цу дийнахьа писателаш хилар нийслагӀча горбольнице кор. пус тьалъача а цу СМУ болхлой болча а. Писатела кхоллама тӀема духьалара тема нарарча хана этара лоарӀамах йолга кхетадеш дар вӀашагӀкхетараша доьча къамелах. ХӀаьта гӀишлонхоша а дош делар дӀаьо а къинаргӀа, мехка низ ккы чӀоагӀагӀа хургболаш къахьега.

В. КРЫЛИНКОВА, писателий Советкерча литература пропаганда яра бюро заведующа.

Керда книжка

«Беке къонгаш»

СУРТА ТӀА: вайна гуш да дукха ха йоаццаш г. Москве «Современник» яхача издательстве арадаьнна цӀихезача Нохч - ГӀалгӀай халкъа писатела Боков Ахьмада «Беке къонгаш» яха роман.

Ер роман юкъедахад Российски романа библиотекина. Боков Ахьмада роман даьлагӀа арадаьннад эрсий меттала, кхоза Москве а доалаш. Книжкаш дешарий чӀоагӀа тернам тӀаозаш дола из роман 100 эзар экземплярь тираж йолаш аракийцад издательствос.

«Дег тӀара»

Наьна лаьттанцара безам, вай мехкарча интернациональни дозалера барт-цхьоагӀо, доттагӀал кхайкадеш ер гӀалгӀай поэта Гагиев ГӀрихана оаз укх шера город Москве «Советский писатель» яхача издательстве арадаьнача поэтически сборника тӀа. Адамаш машара, къахьегама, Даьхенна тешаме хилара тӀахьехаш йола цун стихаш. Цо мел оала дош да а да дег тӀара, цудухьа сборника цӀи а ишта я.

Поэт юстара латтац деррига дуне ходеш болча безама а. Укх книжка тӀа а я мебарра бола боккха безам бувцаш йола стихаш. Поэто кхайкабу вахарцара, наьнацара, йоӀацара безам.

Х. АГИЕВА.

Бераш та дика совгӀат

Укх денош Грозне а республика районашка а дохкаш да, юкъера ха йолча школерча бераш та хетадаь «Детская литература» яхача Москверча берий издательство арахийца Плиев Махьмад-Саьида «Ший доттагӀа» яха эрсий меттала дола дувцарий сборник. Цун юкъе дахад гражданский «Сийлахь-боккхача Даймехкан тӀемашна дакъа доаццаш хӀанз вай хана вайна юкъе цхьаццa гӀулакхаш деш дахаш-волаш долча гӀантӀий берех дувцаш долга бархӀ дувцар. Уж да хьалхагӀа вай дийша а дешанза а дола «Юсап-Хьажа» «Ший доттагӀа» «Малав хьо, са дадаьа?», «ИбрахӀим», «Хьинжа», «Тхо — шоана дадь да», «Къонахчун дош», «Воскресник» яха дувцараш.

Уж дувцараш эрсий меттала даьхад Тарловский Марка, суртанца хоздаьд художника М. Лисогорска.

Бераша меттал, бокканчар а безаме деннаргдолаш хоза чулоацам болаш да уж дувцараш.

А. ВИК.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

БОКОВ АХЬМАД

ЮАЖАЛА УЛАУВ

Газет дешараша йоазаш я Боков Ахьмада «Тиша цӀа» яха зӀамига повесть. Яздархочо дӀахо болх баьб цу произведене тӀа. «ЦӀа дагӀа юрта» — иштта я хӀанз цу повеста цӀи. Из хӀанз дукха йоккхагӀа я, цу тӀа кӀоаргагӀа вьшхай тӀемен машарен проблемаш, къаьгагӀа хьахьекхад турпалий сурт-сибаташ.

Газето кепатох цу повеста цхьа дакъа.

Бек - хана техкаш нигъ бу. Ма хала а йоаккхар цо хӀара метр цу эрн ара гӀолла, из чӀоагӀа лаларх-кх чкъорамдаьлла гоши ворувн. Цунна къоаста а лацар шийн дукхагӀа фу даз. йоккхача тоба пхона гарг кхийтта чов хинна пост лаз е лаьтта гӀолла техкаш хинна човнаш лаз. ХӀара метр дӀахьалха мел тахх — лазар. дӀахо ла а могаргдийхьогӀ аьнна хеталуш дола лалар! Массехк минота мукъагӀа хьалъураотта, гӀана тӀа дегӀ ӀотӀадеодолийташ дӀаваха йиш яларе! Бакъда, из бус мара дийнахь де йиш йолаш дац. Хоалургва фашисташта. Вешта, гӀадж а яц. Топ а йита йийзар Бек-хана. Денней бийсанней техкайир цо из, бакъда, ца аллийтача яланзар, из техкеш кхы дӀахо веха низ бацар.

Кхы хьалхагӀа а нийсъеннаьр Бек-хана техкаш веха везаш моттигаш. Вакъда, иштта халеи дукхеи техкаш везаш хиннадацар.

...Цкъа, цхьан йоккха йоацача гӀалана гаьна доаццаш оборона лаьца латтар цар рота. Даим сатем ца луш царна дов деш яр фашистий шин танки бронетранспортери. Уж совцадар тӀадиллар Бек-ханан цун новкъоста Жилкин Васийней. Салайна даьнна боад къовлабенна ха яр из. ХӀаьтта диллача лайво нӀайдаьзар дуне. Маскировочни халаташ тӀа а дийха, ошкаш болча герое кхоачаьца нӀайча аренах дӀанийра уж. Техкаш гаргабахар уж танкашта. Геттар гергга, шоашта кхераме йоаьача кхаччалца. ДӀахьулабелар. Массехк танкана духьала граната кхоссар. Шакха а танках Ӏаьрка бигъе нӀур баьлар. Фашистий пулеметий таташ даьлар, дайи хоттаниа цицхаш лелхийтар маркъилгаша. Бакъда, Бек-хани Васи цу хана цигача бацар. уж цу хана дехьагӀа, бронетранспортер йолчахьа техкаш бар. ХӀаланийр цар из а. Фашистий пулеметаша цхьан юккъах шоай фата йийттар, маркъилгашка шонарч еттийтар, бакъда, уж шинь техкаш шоай позицешка кхаьчар, шахкха гӀаьхь а волаш. Е гош а е настараш а чкъорамъьханзар цу хана. Бакъдар аьлча, цу хана Бек-хан чов хиша вацар, цулуга сихха текха йиш йолаш вар. Вешта, техкаш бе безаш хинна никъ а бацар бӀаьха. ХӀаьта хӀанз... Ше дӀахьалха техкалга мара, мел текха веза, цу халача балех ше мукъа маца заргва хоаш вац из.

Малхбоалехьа дӀатехкар из. Ниттъа гуш цхьа юрт яр цигахь. Бек-хана деча бодарда цунна вӀалла гарга а гӀортацар из юрт, кхы а дӀагаьнайоалаш санна хетар-кх. Кхо ди хьалха танкашца хиина тӀом а бацар цу хана хиннача тӀема вӀалла тара. Ши танк яцар цар позицешта дов деш хиннараш, кхоъ а яцар. Бек-хана ӀолаьрхӀача, цхьа иттех яр уж. Даггар дов дора Бек-ханен цун новкъосташеи цу гонахьа кӀай гом а болаш. Ӏаьржа жӀаргаш доахкача аьлка чоалхаццта дукьала, цхьаннена тӀехьа шоллагӀчох Ӏаьржа кӀур боалар. Шить-м Бек-хана ше лотайир.

Динна бӀубенна дов деш волча хана, дӀатоха хӀама а боацаш висар из. Кхоачаелар гранаташ. Шуьяш а яцар. Топ мара кхы терз дацар. Топаца фу дергда танкашта духьала. ХӀаьта уж техкаш тӀайоагӀаш латт. йоатӀашехь шоашта хьалха йоккхийча топий пхорчи пулеметий маркъилгаш а лелхаш. Моторий таташ, йоккхийча топий кхоний «гӀарх», пулеметийн топийн маркъилгий «къарс» вӀашагӀа а ийна, аренах жожагӀате хилча санна хетар. Бек-хана хӀанз денал урауттадеш йола командира оаз а хазацар. Жилкин Васий цӀогӀа а хьацар. «ХӀа-а фрицаш! ЦӀи ньлар шоӀ ХӀахьий, цхьаькха а я шоана!» — йоахар цо гранаташ а кхуваш. Ше цхьаь висав-их Бек-хан. Гонахьа хьажар из: ва а ва из ше цхьаь. Уж-м нигта а бацар дукха. Танкаш тӀаякхара кхераме йола моттиг лоралр тӀадилладар царна.

Окона чу шийна гаьна воацаш ши тӀемахо вайра Бек-хана. Бакъда, уж шинкха меттахьа хьовш вацар. Жилкин танкана духьала уаш вайра цунна. бакъда, из а мича вахар ца хоаш вайна дӀаваьлар. Танкана кӀал кхаччалца дӀаваха хила а мег из, цунца цхьана гӀе а икха хила а. Теша а луш, цун керта чу лелхар уж уйлаш. Бакъда, цар хьисап де, маӀан де кхецар цун, кхувргдолаш дацар этта хьал.

Танкаш цхьаяраш цунна гаьна тӀех а ювлаш вайгахьа дӀаух, цхьаяраш цунна нийсса тӀайоагӀа. Фу дича бакъахьа да цо? Царна кӀалхаравала тӀехьашкахьа юхавоаргва из? Е царна дӀадухьала? Сеиди, малагӀча гервац? Шийна юхе венна уллача новкъоста ЮтӀахьаьа цӀаьхха гранатех бӀарг кхийтар Бек-хана. ТӀемахочо юхе ядар уж. Танкашта духьалара яраш а йоаццаш, вешта гранаташ. Кхоъ яр уж. вӀашагӀа а йийза. МоастагӀчун танканаи тӀаваха кийчъхь хинна хургьяр цо уж, ца кхуаш виса хургва, топа маркъилго вахар хоададь. ДӀахоссавелар пунгахьа Бек-хан. Катеха гранаташ хьал а ийца. окона чура хьалъаранйккхар из. ДӀатакха везаш хиннанар из танкашкахьа, бакъда, из сов агӀазалла дукхалвелар царна, айхь гранаташ а йолаш. Бакъда, гаьна валанзар, цхьан хӀамо хоадабича санна цхьа ког хьачоал а ийнкха, шкъа Ӏолохвелар из гош тӀа. тӀакха вежар. Тапи цунна уллув гӀолла тӀехьаьнна дӀаяхар. Хьалъура а хайна, шийн низ мел ба лостаь гранаташ кхайсар цунгахь Бек-хана. Бакъда, дӀатӀаккхачанзар уж цунна, айллар, пайда бацаш.

ДӀаьнхар танкаш малхбоалехьа, вай позицеш йолчахьа. шоашца цхьана моторий таташ, йоккхийча топий «гӀарх», пулеметий «къарс» ийца. Царна тӀехьа удаш, цигахьа дӀабахар кестаьш тӀатохха фашистий салтий. Сатем эттар. Цхьа дега Ӏатткъаш бола, узардаоалаш бола сатем. Бек-хана дийнаца хьогал йоайир цо этгара хьалха. Из шортта дар хьажкӀий а хьажаркъий а лордаш тӀа.

Ма дика а яр хьажкӀашта юкъе. ХьажкӀашта юкъе кхера везац, лечкъа а везац, гӀадамаша шоаш лечкъаву. Бек-хан-м хьалгӀатти, хьалъураотта а велар, хьажкӀий ки а лаьца. Бакъда, чӀоаггӀа лазар дера настарга, корта бӀогора бера, дегӀаца низ ца хилараx дале а е лазар сов чӀоагӀа хиларах дале а, е из а вож а бахьан долаш дале а. Ӏохайра Бек-хан, вуьхьа а нукхьаш. КӀозиита саметтадеча, цхьа гӀадам дожа а даь, хьажкӀа чкъорамьаккхар цо. КӀай фийгаш, лоа мо нъсгаш а шурех диза а дар. Сутара хьажкӀах церт хьаккха волавелар из, шийгара из дӀаяккхар кхераш санна. Шурийцаа вӀашагӀа ийна цхьа чам бола хӀама ше юаш санна хетар цунна.

Цхьа хьажкӀа - мара ялзар Бек-хана, сатехар кхы а ла безам бале а. Мецача шера хезадар цунна. чӀоаггӀа мецвеннача саго цӀаьхха дукха хӀама дуэ, из валар кхерам ба, оалаш. Цхьа сахьат хилла ха а в лаьхха, цхьаькха а йиар. Бийда хьажкӀаш кхы дукхагӀа-м ла мегарг а йий-хьогӀ? ЦӀилеторгаш ялар, цӀи а йийза, ятта мегаргьяр уж. Цера товнаш тӀа еттача ма хоза а хул-кх хьажкӀа, басаралла ӀочуӀеттача санна цӀий а лийа. Новкъа дар цӀилеторгаш йоацаш. Ше гӀаьле озаш воацаш дехкеваьннавар Бек-хан. ГӀаьле озаш валаре цӀилеторгаш хургьяр цунга. Шоай хур даьлар, даьх-наьнах лечкъа а еш, гӀаьле увзача бераша из цунна. Ӏомае гӀерташ, бакъда сих латанзар из Бек-хана.

Вийда хьажкӀаш йаьчуя тӀехьагӀа хий мала безам эттар. Хьогал вӀалла доа е лургйий-хьогӀ, аьнна, хетар цунна. ВӀалла салаӀа юха а ца соцаш, хьалхашкахьа дӀатекхар из, хаьста е хи тоатолга тӀакхачарга догдоахаш. Бакъда, хий цу ара хилара белгало а яцар.

Наькъа тӀакхаьчар Бек-хан. ХьажкӀий кха хоададеш чакйбаьнна дӀабодар из. ХӀанзалца наькъах къехкаш, гаьна вувлаш цига кхаьчавар из, хӀанз тӀанийсвелар цуна. Бек-хан сихха юстара вала велар наькъа, бакъда, цӀаьхха бӀарг кхийтар гаьна йоаццаш ядача харбаза чкъоргех. ВӀалла кхом ца беш нӀаьяр харбаа, из йиьчо,—чкъоргаш тӀа дукха йиттар. Бийдо йоландаь хургдар из. Вешта, Бек-хана фу бе дар? Лоача хийла из бийла, тӀаьда ецийн из? Сутара цергаш хьекхар Бек-хана харбаза чкъоргашта. ВагаӀийше, царех мел йоаклта мутт хьа а аькхе, юхейиса фачхалаш дӀанховсар цо. ДегӀа эттагӀа хийтар цунна, низ а тӀакхийтача санна хийтар.

Из деррига да хьажкӀий кхай юкъе даьккхар Бек-хана. Ма дика да аьнна хетар цунна хӀанз а уж чуэца ца йолаь. ТӀакхха йиш хургьяцар цун царна юкъе даргӀатта вагӀа. Дукха ха йоаккхар Бек-хана, Ӏо а вижe, салоӀаш. Сигала хьал а хьацаш уллар из. Сигален сийначa форда тӀа гӀолла тайкжа наьк деш малхбоалехьа дӀайодача аьрзена тӀехьахьежар из, цувах хьогаш. Бек-хан а вагӀар, иштта тхьамаш а доаржадаь, цигахий, шийн дега дукха езача, шийга хьежаш Лийбин нанен болча метте дӀаваха йиш йолаш. ХӀана кхеллад дала оалхазар иштта низ болаш, сага хӀана денналац цо уж тхьамаш? Са хьамсара мохк! Минпай-хьогӀ цигача хӀама фуд-хьогӀ? Селхан-самардийнахьа тхона соцае ца мега моастагӀчун танкаш цигахьа дӀахьар. Социализар-хьогӀ уж царна, тӀехьашкахьа лаьттача вай эскара? Соцаенна хургьяц хӀана аьлча, укх кхаь дийнахьа со тийкхача ара цхьаккха йохаь моастагӀчун танк яйналц сона. Цигахьа хьалхашкахьа совцаь хила мег. Таташ хьахоз цигахьара, тӀакхха тӀом ба-кх цига беш. Нагахьа санна соца ца лой хӀалак па юллой, уж-м тха нрггаг а дӀаккховчарг ма йий».

Унзара хетийтар Бек-хана цу уйлаша. дог тохадалийтар. Цергаш вӀаштатоӀайир цо, моастагӀа соцаве шийн цхьаькха хӀама де низ ца хилар новкъа долаш, хала хеташ.

Малхбоалехьара хьахозача тӀема таташка ладувгӀаш уллар Бек-хан. Уж таташ хьахозаш дикагӀа хетар цунна, сатем хулачул. Нагахьа санна уж совце, сатем отте, цун хьамсарча, дукха езача моттига дӀатӀакхаьчав-кх моастагӀа. Гаьна никъ бе мича беза цу моттигага кхачара-м. Массехк ди хьалхадар завод оборона лаьца латтача хана, Пятигорска дукха гаьна боаццаш ба йоахар уж. Бек-хан цӀаьнха хинавацар Пятигорсе, бакъда, воша Гирихан-м хиннавар, технинуме деша вагӀача хана шийн группаца цига экскурсе вахна. ВорхӀ сахьата поездаца вахар ше, яхаш, дувцар цо. Гаьна никъ ба из? Гаьна ба — техкаш бе безаш хилча, хӀанз Бек-хана санна. Бакъда, машинаштеи танкаштеи-м вӀалла гаьна бац из, нагахьа санна тӀом а беш дӀахьалха йолхаш уж хуле а. Совцалургьац - хьогӀ уж вайчарна? Даим кхерам тессар Бек-хана цу хаттаро.

Бек-хан кхай йисте дӀакхаьчача, садайнадар, малх чубиза баьннабар, бакъда, хӀанз а сийрда яр. Хьалхашнахьа цӀ ах, шин километр хиллаз мара гаьна йоацаш юрт уллар. Укх дешинта Бек-хан шийна тӀайиза, из хьегаваь юрт. Геттар бовд болллаьца хьажкӀашта, юкъе сабар дир цо. ТӀакха техкаш юртагахьа волавелар.

Башха йоккха в йоацаш черсий юрт яр из. Йисттерча хоа чутакхар Бек-хан. Ма дика бола ба, аьнна, хийтар цунна мӀали доацаш. Вешта жӀале-м хӀама а диц вжна уллачов. Наггахьа мара нийслургдац из шоай жӀалей Ӏаьдаа дохадеш дар Бек-хана нийсденнад жӀалешта духьала латта везаш. ДӀатоха хӀама йоацаш висача а, гош тӀа Ӏолакѐлча, а дӀай-хьай довд уж. Ванъда, цхьадар нийслургда Ӏохой а Ӏовуже а вутаргвоамцаш. Цу хоа жӀали деларе дикагӀа хета даьлар Бек-хана. Из лета долалургдар цунах, тӀакхха цӀатӀара саг араваргвар. ХӀаьта хӀанз алла веза саг аравалярга хьежаш. Сакхилалца саг ара ца воале? ХӀаьта цуша чӀоагӀа эшаш дар цӀагӀа, нах болча чувахар. Наха даа хӀама лургда, чов ехкаргья. Йод хила а мег царга-м. Цкъа-м чов харцъяргйоаца молха даьдар цунна Бек-хана. Ше цӀоно еча хана, коана йизза Ӏо о детта из моана мала хий техадар цо цунна. Хезадар цунна хьалха эбаргаша, шоашта чов хилча, иштта деш хиннад, яхаш...

(ДӀахьдар хургда).

ХАШАГУЛЬГОВ Ӏадо

* * *

Истола тӀа
чилин седкъан Ӏатта а дийла,
натюрморт кулий
хьожавар со.

Цхьа хӀама эшар,
фу эшар хац сона.
Цхьа хӀама дозар,
фу дезар хац сона.

ХӀана дагадезар сона
ма сай вӀоштӀехьа
ца деьнна сурт...

Хьа безам эзаш
хиннабар цунна,
хьа тешам безаш
хиннабар цунна,
са вагр.

* * *

ХӀанз-м аьсса я са дега гӀала.
Цхьан хана-м
бӀаьсти яр укх чу
эзаш дагӀар,
седкъий дахар,
шоадаш шершар,
лийгаш ловзар,
чкъордаш декар,
бераш делар...
Хьо яр укх чу
цу хана.
ХӀанз-м аьсса я са дега гӀала.

* * *

Седкъашта тара да хьасташ.
Цудуьхьа ух седкъий
ах-бийса лыничча хина
хьасташ долча хьоешалла...
БӀаргашка айттача бӀаргашта
вое, йоаа, вое, вай, цар фу
ДӀеҫ.

КОДЗОЕВ Нурдин

* * *

Адамаш! Сиз ма ле!
Сабарде, сабарде,
Гарзэ тӀа ма кхоада,
Лак ма оаде.

Бер улл тхьайса ага чу,
Цунна гӀенаш гу хоза!
Хевха бӀаьстан эзаш,
Иллеш доаха салхазараш.

Адамаш! Сабарде!
Сиз ма ле, сиз ма ле,
Кег ма де уж эзаш,
Салхазараш дов ма де.

Цу салхазарех хургьа Ӏуйре,
Цу эзаех хургба малх.
Иита ва Ӏуйре,
Вита из малх.

Ракета чура Ӏаьрвна
Сермак ара ма балийта —
Из арабоеле, ца
Вахара наькъаш чъоалергда.

Тӧзале, адамаш!
Гарзех эзаш да!
Хевза бӀаьстан эзаш
ТӀемал хозагӀа да.

ЭСТОМИРОВА Цоки

Нана

Доцӧ мелл хьалкхеташ бийна,
Делаш дайча бӀаьстан эзаь,
Бер хьесташ, нена, хьо яйча,
Саг сагаца хургвий къзаь?

Хьо бӀаргашна бала хилча,
Хоза бордаш тӀена вӀашка,

Мальхарьзаь, нена, хьо яйча,
Новкъа хилац-теш дагаштаӀ

ХӀаьта массе ноаной бавар
Цхьаннахье хьагулдой,
Лаьтта массаза хургба машар,
ЦӀаккха хургдац бой!

«Чечнитобувьбыт» объединенена чуйоагIача пошер кхоллагIа йолча цехе заготовщик йолаш Эдильсултанова Туминас болх бу кхьайтталагIа шу да. Ший болх дика бохьаш, коллективна хьалхашка латта декхар дика кхетадеш хилларах тарра кулгалхошна мастерална оттаний Туминас.

Цехе меттел, ерригача объединене а дукха бе къахьегамна ветерана балха говзал йиза карзерле гIо даь кагирхой. Цар дег тIара баркал йоах Эдильсултановайна.

Къахьегама дика толамаш гойтарахи, общественни вахаре хьинаре дакъалаццарахи дукха тайина сийлен грамоташ, иьна баркалш дукха да.

СУРТА ТIА: заготовщица Индербиева Тамара ший хьехамчуьна Эдильсултанова Туминисцa (аьрдехьаре ...техьа).

И. ПЛИЕВА сурт.

Вежарий гастролеш

ТОАЕННА КАЗАХСКИ ИСКУССТВО

ЧIоагIа дегIайоагIаш латт Казахстана экономика. Цхьан хана яьсса аре хиина крайI хана яьсса аре хиина йоазаргйоалача йоалаш хувцаенна лоацца исторически хана.

Хьалъаттай городаш, бIаргма кхоачча яда ширача казахстански лаьттай ареаш дIалаьца латт ялаташ. Гаьнарча замалашкахьа кочевникаша пхой Iулаш леладаьча цу шаьрача аренашкара гIеттащ космосе ух тахан ракеташ.

Казахстана искусства, кхы а лакхагIча говзала лагIа тIа йоалаш ай а екна, нахха бевзам тIаьзаб шийна.

Хьалха тIехьадиса хиншача халкьо хIана ший викалаш ухийт дунен халкъашта юкъерча конкурсашка. Цар яхь делаю музыкальнии профессиональнии традицеш шоай овлаша бIаьшерений яIоаргалеташка йолхача а шоай авторитети позицеш дIубенна йолча а халкъай викалашта кийсса. ХIаьта а, Казахстана викалаш котбаьле, призаши сийлакхьа цIерашин яьхс цIаберза бахачара.

Казахстана музыкальни искусство тоаенналга теттара дика хьахьокх республика культура флагман я хинна дIаотта Абая цIерагIа дола операн балетен театр творчески дегIадаро. Шоай говзал цун сцене хьахьекхай культуран искусствои дукхача боккхийча деятелаша: ерригача Совзе лоархIаш болча композиторанша, художникаша, режиссераша, балетмейстераша, иллиалархоша, халхархоша.

Башха дикача иллиалархоех, музыкантех хьалйоаз хиннай казахски аре массеза а, бозаача а ца бозаача а композиторий кхоллам бIаьшеренех чакхбоалаш хьабемаб халкъо. Цхьабакъда, халкъа таланташ бокъонца тоялар а къоабалъа тIаьздар а Октябрьски революцел тIехьагIа хиннад.

Хьоаха ца йиче Iелац легендарни иллиаьархочун Амре Кашаубаева цIи. Цунах музыка историн теорен Парижски консерваторе профессоре, яздархочо Ромен Роллана аьннад: «хIана кхийттав со. Малхбоалехьа иллиаларахой соловей яхача оалхазарашца хIана нийсбу». Яздархочо Анри Барбюса а аьннад Кашаубаевах: «Амре санна бола иллиаларьой кIезига бийнаб сона». Казахстана профессиональни театр хьадеча хьалха даьттарех цаI хиннав Амре. Из хиннав цхьйтталагIча шера феврале казахски вагиркхой хьинарах уттадаьча «Саун-кешн» яхача юкхьанцарча концертий хьинарача доакхьашхоех цаI.

Тахан, союзни меттел, дунен а театра подмосткаш тIа байрахи лахха аьаь хьоча тха операн сцена мастерех къамаьл долчэ хана, сий деш дагаух тхоьа исполнительски искусства юхьиг дIайолаьяраш.

Амре Кашаубаев 1934 шера 6 ноябре кхелхав, хIаьта Амрес даьча а лоацаш оттае езаш хиния «Кыз-Жибек» яхача эггара хьалхарча казахски опера премьера 1934 шера 7 ноябре хиннай.

Керда диллача казахски оперни театра эггара хьалхара операш «Кыз-Жибек», «Ер-Таргын» яхаш хиннай башхадинача казахски иллещиа кюашцен юкъещ (кюи оал казахаша халкъо йоакхача йоккха йоапача инструментальни произведенех).

ХIанз дииза 50 шу дIадаьннад Казахски оперни театра, хIаьта из мехка дикагIдолча театрех цаI хиина дIа а эттад.

Театра репертуаре я дунен классике: Моцарта, Муссоргске, Пуччине, Чайковске, Верде, Адана произведенеш, советски композиторий Хренникова, Хачатуряна, дукхача кхыча авторий кхоллама́ш.

Казахски композиторий произведенеш а санна уттаю театро эггара дикагIа болча иллиалархоша, лакха-профессиональни хоро, оркестро даькъа лаца дезаш йола дунен оперни классика монументальни спектаклаш. Дукха ха йоацаш театро хьекхар эрсий классика тIехдина кхоллам—«Князь Игорь». Цхьаьха я лоархIам боаргбоацаш йоли из опера театра сцене Iалаьмате дика оттайир театра керттера режиссер хиннача Казахски ССР искусствой заслуженни деятела В. Рябинина хьинарах.

Казахстана композитораша шоай творчестве вай хIанзарча хана темашта чIоаргIа уйла тIайоххийт. Искусства дукхача тайпашка къаьстта йийкар Казахстана целинни эпопея. Сцено тIа аьккар на С. Мухамеджанова «Айсулу», Е. Рахмадиева «Целинах дола илли» яхача операшца.

Театро эггара тIехьагIа даьча баллех цаI — «28» яхаш цIи йола Г. Жубановай произведени. 28 гвардейца денaлерча гIулакхах йола опера—театра репертуаре йоагIаш йола моттиг дIалоацаргйолаш йола йоккха музыкальни полотно. Спектакле даькъа лоац бокхагIболча а къоначa а артисташа. Опера арешкин речитативашкен ея эрсий, казахий, украинцхий, киргизий ашараш.

ХIара цига даькъа лоацаш волчо ший къамах меттала оал иллы. Цу балха тIа композиторо дукхагIча даькъе доархIараш Сийлахь-боккхача Даймехка тIема турпалаш ба.

Театра сцене каст-каста хул Итале, Болгаре, США иллиалархой, вай мехка городий Москвы, Киева, Фрунзе викалаш.

Культурни бувзамаша творчество шаьхий ю. халкъий доттагIала гIо ду.

Казахски ССР искусствай заслуженни деятель, дирижер Базаргали Жаманбаев Болгаре гастролашка ваха а Лондоне Королевски театре спектаклашта дирижировании еш а хиннав. публико чIоагIа раьза хиина тIеийцав. Довзоз дехьарча прессо хестаьаь. Массе метте дика доархIаш я Казахски ССР халкъа артиста Дишев Алибека цIи. Дунен халкъашта юкъерча конкурсашка котало яьхе вола из отта а воагIаш дIаэттав театра дикагIболча артистий мугIарашта юкъе.

Балетни искусство дегIаргуш да СССР халкъа артиста Баяов Рамазана творчествах. Дукха ха йоацаш Ленински комсомола лауреат яха сийдакха вIи еннай Р. Баяовнеи З. Кретеваnеи.

ХIанз а йиццъяланза я Казахстана оперни музыкана чIоагIа безам тIабодаш йолча Москве, Соче, Ленинграде, Ярославле толаме чакхъяьнна театра гастролаш.

Шиъ творчески вахар казахски иллецен кюинен дийзарех цаI ва советски композитор Евгений Брусиловский. Цуна чIоагIа дезаденнад казахски иллеш. цхьаь цаI цун опера дIайодаш цар мукъамаш юкъе доацаш. «Жалбыр» яха цун опера революционни майен долаш, халкъа царгIатонен кразин чIоагIа тIахьехаш я.

«Жалбыр» хьакр Казахстане оперни жанрана зард елла бокъонца вола къамaн композитор а хинна дIаоттав.

Грознерча зрителашта театро гойтаргъя къамaн дикагIйолча оперех цаI — халкъа дукха езаенна къоабальа; творчество йолаш волча композитора Тулебаев Муказа «Биржан-Сару» яха опера.

ДIахорча шерашка хьахинай вовзаш волча казахски композитора Ергетали Рахмадиева «Камар-Сау», «Алпамыс» яхараш санна йоза операш. «Алпамыс» яха опера монументальни произведени я.

Вай хапарчар образаш каст-каста терайлъю композитора Сыдык Мухамеджанова. «Айсулу» яхача цун оперо уйла тIаоз шиш сюжетаца а сапаргIатдоаккхаш йолча музыкаца а. Исторически сюжета язъь я «Тамашийна йоI» яха С. Мухамеджанова опера.

Вай Даьхен столице Москве «Енлик-Кебек» яха опера оттаеш хиннай композитор Газиза Жубанова. Цо язъь я «Хиросима» яхача балета музыка а.

Театра сцена тIа гурьа зрителa «Лебединое озеро», «Дон-Кихот», «Баядерка», «Козы-Корпеш», «Баян-Слу» яха балеташ. «Спартак» яха А. Хачатуряна балет санна йола йоккхий полотнаш уттае а низ кхоач театра.

Театро хийцна а ший тайпара в уттаю советски композиторий произведенеш. В. И. Ленина 100 шу дузаш оттайир «Вежарий Ульяновгlар» яха Мейтуса опера. Цига художественни говзал лакха йолаш ролаш ловзаярах массеи артиста Казахски ССР Пачхьалкхен премы елар.

Каст-каста дIа-хьа хьоачагIа а ухаш уттаю театро спектаклаш. Башкирен Киргизен вахха чIоагIа езаш гойт «Биржан-Сара» яха опера, хIаьта кхы кIезигагIа ца езаш хьой ках «Кудаша» яхача башкирски оперген «Чолпон» яхача киргизски театра балетаген.

Казахски искусства деговдле — СССР халкъа артисташ Ермек Серкебаев, Бибегуль Тулегенова, Роза Джамакова, Рашид Абдуллин, Казахски ССР халкъа артисташ Нариман Каражигитов, Василий Яковенко, Гарифолла Курмангалиев, Мурат Мусабаев, дукха кхыбараш санна бола оперни сцена боккхий говзанчаш.

Белгалбаьннаб башха дика оалаш йоалаш бола дукха къона иллиаларахой, масала, С. Байсеутанов (вай мехкахо —нохчо) Алибек Днишев, Рахима Жулбатурова, Хорлан Калилаибекова, Софийски театре воалаш волча музыканта. А. Найденова кулгалца станировка еш хинна къона дирижер Гаввз Есимов. Театра толамашта кIезига гIо даш театра керттерча режиссера Казахски ССР халкъа артиста В. Досымжанова, керттерча дирижера В. Руттера, керттерча хормейстера Б. Жаманбаева, керттерча балетмейстера З. Райбаева.

Грознецашта гойтаргъа операш: Дж. Верде «Аида», «Травиата», «Риголетто», Ж. Бизе «Кармен», Дж. Россине «Севильский цирюльник». Дж. Пуччине «Чио-Чио-Сан», «Тоска», П. И. Чайковске «Евгений Онегин», «Иоланта». Римский-Корсака «Паччахьа нус»; балеташ: П. И. Чайковске «Лебединое озеро», А. Адана «Жизель», А. Хачатуряна «Спартак», Л. Минкуса «Дон-Кихот», Ф. Шопена «Шопениана», Г. Левеншела «Сильфида».

Берашта кхо балет хьокхаргъя театро: С. Кибировай «Кхо хурса», С. Прокофьева «Петяи борзи», М. Чулаке «Эрсий фаьлг».

К. САРСЕМБАЕВ,
Каз. ССР Пачхьалкхен Абая цIерагIча операн балетен академически театра артист.

ФЕХИЛА

Укх шеррачa 10 дийнахь нах а бовбеш массехк доккха хатар хиннад вай республике.

Уж аварeш хилара бахьан наькъагIа лелара хьалаш хуьнадаларах (хьотташ талхарах, чIоагIа доIаш делхарах) дaлaвц, водителий шоай дисциплинах, наькъагIа лелара правилашцарча йар гIуллакхах доалл.

Уж дерригa хатараш сов сиха лелараи хьалхавалара бокъонаш телхаярахи хинна да.

НаькъагIа лелара Правилай 9-ча статьяга хьежна транспортни средствай бе-бечa категорешта сухала белгалара боараи оттабаьб. ХIанна а наькъа тIара хьалаш цунца кийсолуш хилац. цулукхьа водитело ше харжа еза хатар хургдоацача тайпара машен лалла моттиг.

Урус-Мартановски районе ГIойтIа вахача «Жигули» водителa Микаев Хьамзата, бийсанна 2 сахьат дыьнача хана юрта йистерча наькъагIа водаш сов сиха лаьлла юкакъоала ца могарах, наькъа тIара а яьнна тIаклалтIа кIессай машен. Цу тIа ваьгIа цхьа пассажир вийнав, вокха кхаьниена човнаш яьй.

Грознерча Ленински районе ВАЗ 21011 машена водителa Толстой-Юрта вахача Аларханов Салаудина Петропавловски шоссе тIа духьала йоагIача автобуса тIатехай машен. Из ше цигга вийнав, цунца хиниача пассажира човнаш яьй.

Гудермесски районе Ростов—Баку наькъа 827 километре Дагестане вахаш хиннача легковой автомобила водителa Хонгиреев Хьамида, хьалха йодача грузовой машена юкхе теIа водаш хиларах тIехьашкахьара цуна тIатехай ший машен. Цигача из шен пассажирех цаIа вийнав, хIаьта вокха кхаь пассажирa хала човнаш яьй.

Цу наькъа 810 километре духьала йоагIача Г-24 «такси» автомашена ше лехкаш йола «Жигули» тIатехай Гудермесе «Горсмештopга» тяка заведулше Микеев Юре. Из авари хиннача а 2 сат вийнав, кхаьнена човнаш яьй.

Массехк дa хьалхагIа Грозне С. М. Кирова цIерагIча парке, «ГIашло» яхаш цIи а йолаш, городской яхьаш хидар берашта наькъагIа лелара Правилаш мишта хов хьожаш. НГIАССР МВД ГАИ вIашагIтеха яр уж илх этап а йолаш. ХIара эталагIа берашца жоп дале дезар; гIашлой, велосипедисташ, лелара правилаш, макета тIа автотранспорт дIа-юла лостаяр нийса даьдий, наькъа тIарча знакий цIераш яхар, даймехка транспорт хьайонийтар... Хаттарашта эггара дикагIа жоп делар Октябрьски районерча № 49 йолча школа дешархоша. шоллагIеи кхоалагIеи моттигаш яьхар №№ 11 a 14 а йолча школай дешархоша. Яхье толамаш даьхарашта дипломаш, грамоташ, совгIаташ делар (сурта тIа).

ДIадахача кIирагIа (24 мае дена 31 мае кхачацаца) НГIАССР наькъашка 14 автоавари яьй 8 саг ве а вуш, 24 сага човнаш а еш.

НГIАССР МВД.
П. БАЛАЯНА сурт.

Пенгазеташка хьажара конкурс

Районерча промышленни предприятей, организацей коллективий пенгазеташка хьажара конкурс дIара шера чакхйоахилга традици я хинна дIаэттад Грознерча парте Октябрьски райкома.

— Конкурса-хьажара керттера майин да къахьегама коллективашка арадуьйла пенгазеташ ма хулла болхлушта дикагIа кхетам балара оярсагIдахар, цар чулоацам кIоаргагIа хилийтар. Укхаза пенгазетай редакторашта дIадовзийт кхоачамбоалараш, — йоах КПСС Октябрьски РК пропагандаи агитацеи отдела инструктора Т. О. Дзауровас.

Укх шера арахийнача пенгазета шоашта дикагIа хета цхьацца номер я редакторашa хьажаре енар. Дерригаш а шоаь тIа предприяте пенгазеташ да Н. К. Крупскаяй цIерагIча культура Дворецa дIамигача зале дIашийдаьяь.

Царех цхьадараш шоаргга чулоацам бола материалаш йолаш, хоза кийчдаь да.

Дика шоашта терран тIаоаш да машинаькъа Грознерча отделене сигнальни бувзама дистанце «Сигнал» (редактор Т. Корнилов), «ЧIавтодора» ДСУ-1 «Дорожник» (редактор А. Мусаев). «Промавтоматика» НПО «Конструктор» (редактор А. Некрасов) яха газеташ.

Уж кхоъ дикагIа да эьша белгалдаьккхар. Цар къаьстта а дика душ шоай коллективай къахьегама толамех, дисциплинах, интернациональни доттагIалах.

С. АРЧАКОВ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

2 ИЮНЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурни салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Сона еза хьо, Советски Росси» яха радиоконцерт. 12.00. Массеи ловзараш, сакъердаме состязанеш. 16.00. «Советско-американски отношенеш» яха лекци. 17.00. Химиккий культура Дворецa художественни самодеятельноста концерт. 20.00. «Лаьтта яхача планета машар» яха кинофестиваль.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 12.00. Керда ваьча бераштa торжественни регистраци я. 14.00. «Машар а яраз а хилда шоана, планетера бераш!».

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 8.00. «Унахцlено» яхача группа занятий. 10.00. Болх беш я аттракционаш, ловзорги автоматаш. 18.00. Заводской района художественни самодеятельноста концерт. 19.30. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб. 19.30. Абая цIерагIча операн балетен Казахски академически театра спектакль.

Пролетбата культура Цlа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 17.00. «Тхона машари доттагIали деза» яха 36 участнерча бахархой цIей. 20.00. Болх беш я «Фентастрон» яха дискотека.

«Красный молот» заводa культура Цlа. 19.00. Болх беш я «Фонограф» яха дискотека.

Химиккий культура Дворец. 11.00. «Ахха хьакхьчад, [illegible] эза техад» яха цIей. 19.00. Эстрадни иллеи музыкан цIей.

3 ИЮНЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурни салаIарен парк. Мелиораце ден хетадаь массови салаIар. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Советски Эстрада седкьий» яха радиоконцерт. 12.00. Тайп-тайпара ловзараш, викторинаш, 15.00. «Наькха хулгашца даь доаца памятник дегIад аз сайна» яха устни журнал. 18.00. Горькен Войковскен цIерагIча клубай художественни самодеятельностий концерт. 20.00. «Лаьтта яхача планета машар» яха кинофестиваль.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 14.00. «Марша доагIалда, пионерски ахка» яха утренник. 15.00. Болх беш да «Къона ленинец» яха берий кинотеатр.

Пролетбата культура Цlа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 20.00. Болх беш я «Фентастрон» яха дискотека.

Редактор
О. Б. ГАЙДАБОРШЕВ.

АКАД. М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ДЕЛАЕЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО ДЕША СТУДЕНТАШ ДIАЧУЭЦ
1984—1985 дешара шера

[illegible] факультеташка укх специальностех:

Мехкдаьттеи газаи йоалача моттигаш геологи уж хьалахари;

Пайданеча оахкалий моттигаш лахарен тахарен геофизически методаш укх специальностех: структурни (айтIера) геофизика; скважинаш тахара геофизически методаш;

Гидрогеологии инженерни геологии;

Мехкдаьттеи газаи йоалла моттигаш кийчъяра технологии комплексни механизаци укх специальностех: мехкдаьтта доалла моттигаш кийчъяри эксплуатаци яр; газаи газоконденсатни йоалла моттигаш кийчъяри эксплуатаци яр;

Мехкдаьттаи газеи скважинаш яха буруо тохар;

Мехкдаьттаи газови промыслай машинаши оборудовании;

Химически производствай машинаши аппараташи;

Горни балхашта электрификаци автоматизаци яр;

Химико-технологически процессашта автоматизаци комплексни механизаци яр;

Мехкдаьттеи газаи чакхъяьккхара химически технологи;

Керттерча органически мехкдаьттахимически синтеза технологи;

Промышленни граждански гIирсаш хьалдар;

ПIоахал, газ IалашъяриI вентиляци;

Прикладной геодези.

Деша дIачуэцара правилаш ерригача вузашта цхьатарра я.

1984 шера институте деша боагIача хина экзаменаш дIаллара кхы тIа а оттаь условеш:

Юкъерча образованех долча документа тIа «тIехдикен» «дикен» оценкаш а юкъера балл 4-нела, 5-нели лохагIа йоацаш а хуле, укх специальносташка деша боагIаш бола нах институте деша дIачуэцаргба хьалхарча шини экзаменах 9 баллах лохагIа йоацаш йоаккхе: мехкдаьттеи газаи йоаллача моттигий геологии уж тахарн; пайданеча оахкалий моттигаш лахарен тахарен геофизически методаш; гидрогеологии инженерни геологии; химически производствай машинаши аппараташи; мехкдаьттеи газаи чакхъяьхара химически технологи; керттерча органически мехкдаьттахимически синтеза технологи; прикладной геодези. Цул совгIа, «Мехкдаьттеи газаи чакхъяхара химически технологи», «Керттерча органически мехкдаьттахимически технологи» яхача специальностех деша дIачуэцаргба химена устнии математикана йоазонцеи экзаменаш дIаелча хьехииарашка хьежина.

Цу специальносташка деша боагIача, хьалхарча шин экзамена дика оценкаша яьха, 9 баллаш кIезигагIа вIашагIкхийттача абитуриентана деша боахаш луш йола экзаменаш дIахо дIател йоагI-йоагIача специальносташта деша дIачуэцара правилашка оттачьа тайпара, юкъарча конкурсе даькъа лоац.

Юкъера школа яьккхача Доша медаль еча а хIаьта митта юкъера лаьрхкIа йола дешара заведени е профтехучилища лакхе белгалъьча е царна гаргара йолча специальносташта тIехдина чакхьяьккха а болча, мехкдаьттаи газови промыслай машинаши оборудовании; мехкдаьттеи газаи йоаллача моттигий технологии комплексни механизаци; мехкдаьттаи газови скважинаш йоахаш буруо тохар яхача специальносташка деша боагIача наха бокъо ву экзаменаш йоацаш деша дIаотта, хIаьта юкъерча образованех долча документа тIа юкъера балл 4-нели 5-нели лохагIа йоацаш а математика шин экзамен (йоазонцеи устнии) 9 баллах лохагIе ца йоаккхаш дIаенна а бола нах юхейна шин экзамен дIахо дIаьлла да езаш мукъабоалийт.

Июле дена деша дIачуэцача экзаменашта наха кийчбеш мах боаха курсаш я болх беш.

Хаттар долчо укх адресах де: 364902, г. Грозный, ГСП-3 Революце проспект, 21. Грозненски мехкдаьтта институт, приемни комисси, тел. 2-16-15.

Институтa ректорат.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 ИЮНЬ
II ПРОГРАММА

18.00 — «Кхоана механизаторе ...».
18.30 — Киножурнал.
18.30 — Вайцига хьоашагIа Ленина орден лелаеча Абая цIерагIча академически Казахски Пачхьалкхен операн балетен театра артисташ.
18.05 — «Нохч - ГIалгIайчен ...».

4 ИЮНЬ

17.10 — «Апрельски революцей дола ...». Документальни фильм.
18.05 — «Заманаш» (гIалгIай меттала).
18.35 — «Керда Iаламаш» (нохчий меттала).
19.00 — «Нохч - ГIалгIайчен ...».
19.20 — «Пропагандистий семинар», Iиллаиш - популярни фильм.
19.30 — Сийлахь - боккхача Котапом 40 шу дизарга. «Салтечох йола баллада» Художественни фильм.

РАДИО

2 ИЮНЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаттаман жаьца.
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, гIалгIай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Общественни занани» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 — Реклама.
11.00 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
11.30 — М. Ю. Лермонтов ... 170 шу дизарга. «...» ... ... (эрсий меттала) ... беседа.
12.40 — [illegible]
13.00 — Реклама.
15.15 — «Вай доттагIа ...» яха радиожурнал (эрсий меттала).
15.45 — «Социалистически ...» (эрсий меттала).
16.55 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — «...» [illegible]
17.34 — [illegible]
18.07 — [illegible]
18.30 — [illegible]

3 ИЮНЬ

7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. [illegible]
8.20 — [illegible]
11.20 — [illegible] концерт (эрсий меттала).
18.00 — «Дешарчай глобус» радиовыпуск (эрсий меттала).
18.30 — «[illegible]» (нохчий меттала).
18.00 — РадиолаьаугIоржай хоттарашта ший дуьш ва Нохч-ГIалгIай [illegible] В. Бирдаков (эрсий меттала).
18.15 — «[illegible]» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Нохч - ГIалгIай [illegible].
17.10 — СалоIа минутеш.
17.30 — [illegible].
18.00 — «20-чо [illegible]».
18.40 — [illegible].

4 ИЮНЬ

7.20 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
7.30 — Хоамаш. Хаттам (эрсий меттала).
7.40 — Москва.
8.15 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.19 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.21 — «Автоинспектора [illegible]» (гIалгIай меттала).
8.31 — Iуйранара концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Лаьтта [illegible]» (нохчий меттала).
9.30 — «Тхога яздув». Кехатий обзор (эрсий меттала).
9.45 — «Вахарца [illegible]» (нохчий меттала).
10.00 — Передачай программа. Хаттаман [illegible] (эрсий меттала).
10.01 — Микрофона хьалхайна ба Нохч - ГIалгIай радиои телевидени инструментальни ансамблаи солисташи (нохчий меттала).
10.20 — «ХIара дезале — газетах. Микрофона хьалха «Сердало» газета [illegible] секретара С. Мотиев» (гIалгIай меттала).
10.40 — «[illegible]», Передача [illegible] (эрсий меттала).
16.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.38 — Реклама (эрсий меттала).
19.30 — «[illegible]» яха радиовыпуск (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Халкъа [illegible] белорусски композиторий [illegible].
17.43 — [illegible] Даьхенах дола иллеш.
18.13 — Р. Паксвева дIалокхаш йола ашераш.
18.31 — «[illegible]» яха концерт.

Хенан хIоттам

Тахан хувцалуш моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр сиха мух а хьекхаш, фегара температура республике гIолла 22—27, Грозне 25—27 градус йоахал а йолаш ха хила мег.

Кхоанен ломмеи яхаллаш а йолаш, наг-нагахьа екха а екхаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, из ди къуркъаш делха а мег, (хIаьта 5—6 июне йоачан чIоагIагIа хила а мег), малхбузехьара секунде 7—12 метр сиха мух а хьекхаш, фегара температура бийсанна 11—16, дийнахьа 20—25 градус йоахал а йолаш ха латтар терлу.

Хьамсара газет дешараш!
ДIАДОЛАДЕННАД 1984 ШЕРА ШОЛЛАГIЧА АХ ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газет язду республика почтови отделенешка, «Союзпечата» агентствашка, предприятешкарча, организацешкарча, учрежденешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет яздара мах (ах шера)—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-84-75; кехатий — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадуьл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05173. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2447.